Leto LXXI | Štev. 53 a | V Ljubljani, v soboto, 6. marca 1943-XXI | Spedizione in abbonamento postale Poštnina plačana v gotovini | Prezzo - Cena L 0.80

Naročnina mesečno 18 Lir, za inozemstvo 31.50 Lir • nedeljska izdaja celoletno 34 Lir, za inozemstvo 65 Lir. Ček. rač. Ljubljana 10.650 za naročnino in 10.349 za inserate.
Podružnica: Novo mesto.

SLOVENEC

Abbonamenti: Mese 18 Lire. Estero, mese 31.50 Lire. Edizione domenica, anno 34 Lire. Estero 65 Lire. C. C. P.: Lubiana 10.650 per gli abbonamenti, 10.349 per le inserzioni.
Filiale: Novo mesto.

Izhaja vsak dan zjutraj razen ponedeljka in dneva po prazniku.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana.
Telefon 4001—4005.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Vojno poročilo št. 1014

Živahno delovanje topništva in oglednic v Tunisu

17.000 ton sovražnega ladjevja potopljenega v Atlantiku

Glavni Stan italijanskih Oboroženih Sil objavlja:

Živahno delovanje topništva in ogledniških oddelkov v Tunisu.

Naša letala so napadla pristaniški Bougie in Philippeville.

Sovražna letala so spustila nekaj bomb na Napoli, Salerno in San Vitalino (Nola) ter povzročila lahko škodo. V San Vitalinu je bilo 6 mrtvih in 10 ranjenih.

Eno letalo, zadeto od protiletalske obrambe, je treščilo na tla pri Latini (Benevento).

Neka naša podmornica pod poveljstvom poročnika bojne ladje Roberta Rigolija je v južnem Atlantiku potopila 7000 tonsko brazilsko ladjo za prevoz čet in 12.000 tonsko severnoameriško motorno ladjo.

Dodatek k vojnemu poročilu št. 1014: Dvema patruljama naših lovcev, omenjenima v včerajšnjem vojnem poročilu, ki sta sestrelili tri sovražna lovska letala, sta poveljevala podporočnik Robetto Giuseppe da Montafia (Aspi) in višji narednik Dotta Ettore iz Cagliarija.

Uspeh podmornic

Nemške podmornice so potopile 13 ladij s 97.100 tonami - Lisičensk in več drugih krajev ob Doncu zavzetih

Nemški obrambni uspeh pri Staraji Rusi

Hitlerjev glavni stan, 5. marca: Nemško vrhovno poveljstvo objavlja naslednje izredno poročilo:

Nemške podmornice so imele že v prvih dneh meseca marca uspeh. 13 ladij z 91.100 ton. je bilo v težkih bojih poslanih na dno morja, dve nadaljnji ladji pa sta bili torpedirani.

Hitlerjev glavni stan, 5. marca. Nemško vrhovno poveljstvo objavlja:

Močan sovražnik, ki je še z izkoriščanjem ledu poskusil obkoliti severno krilo kubanjskega mostišča, je bil v zadnjih dneh razbit in v sodelovanju z letalstvom zasledovan dalje v lagune. Več sto ujetnikov ter mnogo plena v orožju in pa orodju je padlo v naše roke. Sovražnik je imel velike krvave izgube.

Na bojišču ob Doncu so bili zopet zavzeti številni kraji, med njimi mesto Lisičensk. Zaledje je bilo očiščeno in več razpršenih sovražnih skupin prisiljenih k boju in uničenih.

Južno od Harkova obkoljena tretja sovjetska armada stoji stisnjena na najožji prostor pred uničenjem. Tudi včeraj so se ponesrečili poizkusi izpadov.

Pri nadaljevanju svojih napadov zapadno od Kurska in severozahodno od Orla je utrpel sovražnik zopet najtežje izgube.

Na odseku med Gžatskom in Ilmenskim jezerom so se v obrambnem ognju zrušili številni krajevni sunki in napadi.

Na obeh straneh Staraje Ruse je prešel sovražnik po močni topniški pripravi z množestvenimi silami in uporabo oklepnih sredstev ter bojnih letal k napadu. Po spremembi polnih bojih se je posrečilo, zopet z najtežjimi sovjetskimi izgubami vse napade odbiti. Letalstvo je imelo pri tem obrambnem uspehu posebne zasluge.

Na tuniškem bojišču je bilo včeraj živahno topniško in izvidniško delovanje. Z napadi v strmoglavih in nizkih poletih so nemške letalske skupine prizadele sovražniku znatne izgube. Oddelek bojnih letal je v pretekli noči napadel pristaniške naprave v Philippvilleu. Tri velike transportne ladje so bile težko zadete.

Letala za dolge polete so v Atlantiku zažgala tri velike trgovske ladje. Ladje so obležale močno nagnjene.

Včeraj podnevi je skupina ameriških bombnikov napadla nizozemsko in zapadno nemško ozemlje. Zaradi bombnih zadetkov je imelo prebivalstvo izgube. Večje število nizozemskih otrok je bilo ubitih. Lovci so sestrelili iz te skupine 10 štirimotornih bombnikov. Posamezna britanska letala so metala v pretekli noči bombe na kraje zapadne Nemčije in so izvedla motilne polete nad obalnim ozemljem Vzhodnega morja. Eno sovražno letalo je bilo sestreljeno.

Berlin, 5. marca. AS. Pri angleškem napadu na Nemčijo in Hamburg je bilo sestreljenih 14 angleških letal.

Berlin, 5. marca. AS. Nemški protinapad na donješkem bojišču ter južno od Harkova je tudi včeraj navzlic najslabšemu vremenu rodil nadaljne uspehe. Zavzetih je bilo več krajev, med njimi tudi mesto Slavjansk. Čete so dosegle Donec na več ko 250 km široki črti. Velika skupina sovjetskih sil, ki je bila obkoljena južno od Harkova, je zaman skušala predreti obroč. Del teh sil je bil uničen, ostanek pa stisnjen na tesen prostor. Na nekem drugem odseku so bili prav tako močni sovjetski oddelki odsekani od glavnine. 21 sovražnih tankov je bilo uničenih. Južno in jugozahodno od Rževa so se včeraj izjalovili številni sovražni krajevni napadi.

Berlin, 5. marca. AS. V prvih dneh meseca marca so angleške ter severnoameriške letalske sile, nastopajoče v Evropi, imele velike izgube. Pri napadih na nemško ozemlje in Sredozemlje so zgubile 72 letal. Med temi v štirih dneh zbitimi letali je 38 štirimotornih bombnikov najnovejšega izdelka, kakor »Boening B 17«, »Lanchaster«, »Halifax« in »Stirling«. Samo s temi 38 štirimotorniki so Angleži zgubili 250 članov letalske posadke.

Berlin, 5. marca. AS. Angleška letala so spuščala včeraj proti deseti uri dopoldne številne razdiralne bombe na Brielle na polotoku Voorne zahodno od Rotterdama. Štiri bombe so se razletele sredi vasi ter razdejale dve šoli in dve hiši. Ubitih je bilo 70 otrok, starih 6 do 12 let. Pristojni viri ugotavljajo, da je bila vidljivost odlična in da je bilo mogoče točno videti cilje.

Berlin, 5. marca. AS. V dopolnilo včerajšnjega nemškega vojnega poročila so se izvedele naslednje podrobnosti. Navzlic divjim in neprestanim sovjetskim napadom na kubanjsko mostišče so Nemci ohranili svoje postojanke. Na srednjem odseku, kjer je nekaj dni trajala ena najdramatičnejših bitk sedanje vojne, je zaradi nemških protinapadov ostal položaj nespremenjen in obkoljene so bile tiste sovjetske armade, ki so imele nalogo obkoliti nemške armade. Tudi na srednjem in severnem odseku se razvijajo dogodki po predvidenih nemških načrtih. Sovjeti so začasno prenehali z napadi zaradi velikanskih izgub in nemške čete so izpraznile Demjansk in Ržev. Skrajšanje tega bojišča je omogočilo uporabo tamkajšnih čet za nove in važnejše naloge.

Izgube angleške vojne mornarice

5 oklepnic, 9 letalonosilk, 39 križark, 94 rušilcev, 44 podmornic

Lizbona, 5. marca. AS. V lordski zbornici je včeraj parlamentarni tajnik mornariškega ministrstva objavil pregled izgub angleške vojne mornarice od začetka vojne sem. Objavil je, da je bilo zgubljenih 415 vojnih ladij, med katerimi je bilo: 5 oklepnic, 7 letalonosilk, 25 križark, 14 pomožnih križark, 94 rušilcev, 14 korvet, 44 podmornic, 22 polagalk min, 156 stražnih ladij in 5 topničark ter nekaj manjših ladij. Po starem načinu angleške vlade, ki objavlja pomorske izgube z veliko zamudo in kakor po kapljicah, je včerajšnja skupna objava v zgornjem domu naredila velikanski vtis na angleško javnost.

Podmorniška nevarnost nenehoma vznemirja Združene države in Anglijo, tako da odgovorni krogi ne skrivajo ljudstvu skrajne nevarnosti tega položaja. Angleški zastopnik v mešanem angleško-ameriškem odboru za gradnjo ladij Salter je dejal, da so se gradnje ladij v primeri s preteklostjo zelo pomnožile, toda istočasno se tudi osne podmornice grade s pospešeno hitrostjo in v večjem številu, kakor pa jih je mogoče uničiti.

Angleži in spor Sikorski–Moskva

Berlin, 5. marca. Nemški opazovalci z velikim zanimanjem zasledujejo spor Sikorski—Moskva, ne da bi imel zanje stvarni pomen, ker so kraji, za katere se obe stranki prepirata, trdno v nemških rokah in bodo v nemških rokah za vedno ostali. Spor med Kremljem in takozvano poljsko vlado zanima Berlin predvsem zato, ker vedno bolj odkriva stvari, katere bi Angleži na vsak način radi zakrili svetovni javnosti, to je njihovo nemoč zaustaviti imperialistične težnje boljševizma. Angleški tisk želi, da bi bila pokopana neljuba polemika med Moskvo in Sikorskim. »Zdaj je čas,« vzklika jezno »News Cronicle«, »da poljski krogi v Londonu prenehajo s pretiranim šovinizmom, da prenehajo razburjati Sovjete«! Nato se list kesa in skuša tolažiti Poljake: »Dobro je, da se ve, da angleška vlada ni sprejela z Moskvo nikakih obvez o usodi Poljske, niti tega ne mara storiti, dokler ne bo vojna zmagovito končana.« Kake so sovjetske zahteve, ni znano. V Berlinu smatrajo, da bi Moskva v primeru boljševiške zmage zahtevala najmanj meje stare carske Rusije. Ko je Nemčija leta 1939 zahtevala vrnitev Gdanska in skromen koridor, je London odgovoril tako, da je pozival Varšavo k nepopustljivosti. Danes, ko Moskva zahteva mnogo več, London svetuje in zapoveduje Poljakom, naj molče. Edina tolažba za Poljake je le splošna trditev, da angleška vlada še nima nikakih »obvez« do Moskve, to je da protokolarno še ni sprejela sovjetskih teženj. Angleži smatrajo, da sedaj ni ugoden trenutek za razpravo o teh vprašanjih. Uradni nemški komentar pa pravi, da je sedanji trenutek za Anglijo najprimernejši, ker vojna še ni odločena in se boljševiki še ne smejo zameriti Londonu, ker še računajo na angleško pomoč in na dobavljanje vojnega gradiva. Ta trenutek bi bil torej zelo primeren za angleško posredovanje. Zakaj ga London ne izkoristi?

Resnica – geslo italijanskega tiska

Berlin, 5. marca. AS. Pod naslovom »Orožje resnice« objavlja nemški list »Börsenzeitung« na prvi strani članek svojega rimskega dopisnika, v katerem svojim bralcem prikazuje celotno delovanje in cilje, ki si jih je zlasti v tem času zastavil italijanski tisk. Nemški novinar najprej riše zgodovinsko podobo italijanskega novinarstva ter na podlagi izčrpnih podatkov osvetljuje ustanovitev velikega Cavourjevega dnevnika »Il risorgimento« ter opozarja na prvo veliko brzojavno agencijo »La Stefani«, ki jo je prav tako ustanovil grof Cavourski, potem pa s posebnim poudarkom popisuje povojno dobo, ko je po Ducejevi zaslugi italijanski tisk dosegel velik razmah v fašistični dobi. Italijansko novinarstvo se je tedaj povzpelo do visoke stopnje resnosti in veljave, ki je dotlej v političnem, gospodarskem in kulturnem življenju italijanskega naroda še ni poznalo.

Dopisnik nato prikazuje naloge italijanskega tiska v okviru obširnega in raznoterega delovanja ministrstva za ljudsko prosveto, v katerem je Duce s svojim odlokom 24. septembra 1936 združil celotno narodno delovanje ter mu dal dokončno obliko. Potem pisec našteva največje in najvažnejše dnevnike, očrtava njihov posebni značaj in prikazuje najvažnejše osebe italijanskega novinarstva in italijanskega radija. Ko govori o posebnosti propagande fašističnega tiska, zatrjuje, da se da njegov duh prikazati z enim samim stavkom: »Resnica je najmočnejše orožje.« Resnica namreč zahteva iskrenost, ta pa zahteva, da mora biti narod pripravljen sprejeti i manj rožnate novice ter kruta dejstva. Če se hoče človek prepričati, da ima italijanski narod to odliko, je dovolj, če bere dnevna uradna vojna poročila, ki jih objavlja italijansko vrhovno poveljstvo, v katerih verno navaja resnična dejstva ter navaja zmage, a ne prikriva izgub niti neogibnih udarcev, ki so v tako velikanskem boju, kakršen je sedanji, čisto naravni. Kako italijanski tisk ter italijanski narod cenita sovražna propagandna zavijanja — zaključuje nemški novinar — dokazujejo članki, ki jih vsi listi dan za dnem obnavljajo pod naslovom: »Dokazila o nasprotnikovih bedastočah«.

Švicarski glas o boljševiški nevarnosti

Bern, 5. marca AS. »Corriere del Ticino« poroča, kako se hoče komunizem vgnezditi tudi v nekaterih plasteh švicarskega prebivalstva. V zvezi s tem, piše list, se je treba spomniti, kako v Franciji demokratske in liberalne ustanove niso mogle zavreti te nevarnosti proti sebi in je ustaviti. Angleško-ameriška zveza še povečuje zmedo v glavah in olajšuje prodiranje boljševizma med meščanstvom. Govorjenje, da Leninovega komunizma ni več, je smešno. Treba je vprašati prebivalstvo Estonske, Letonske in Litve, če je Leninov duh ter prvotni boljševizem v Rusiji še živ ali ne. Pod tem vidikom ima vojna samo en pomen, to je; ali bo Evropa ušla poginu, ali bo še živela naša zahodna civilizacija, kajti boljševiška nevarnost je vprašanje življenja ali smrti prave civilizacije.

Pisec teh besedi je švicarski časnikar Gentizon, ki poroča, kako je oktobra lanskega leta živel v majhni baltski državici Estoniji, ki si je za zloma carske Rusije priborila neodvisnost, pozneje pa je zopet prišla pod boljševiški jarem. Ko so se nato v sedanji vojni Rusi umikali iz pokrajine Borat in iz drugih krajev Estonske, so baltske vasi in mesta docela požgali in razdejali. Bil je tragičen pogled — piše časnikar — kakor, da bi šel strahoten orkan preko mest in polja. Vse je bilo uničeno in od stotin lepih vasic so ostali le požgani zidovi.

Nemški bombniki nad Londonom

Bern, 5. marca. AS. »Exchange Telegraph« poroča iz Londona, da so v noči od srede na četrtek nemška letala močno napadla angleško prestolnico. Očividno je bil to odgovor za angleški napad na Berlin. Nemška letala so se nenadoma iz različnih strani prikazala nad Londonom ter spuščala veliko število razdiralnih in zažigalnih bomb. Alarm je bil dan dvakrat zaporedoma. Kakor hitro so sirene prvič zatulile, je začela delovati protiletalska obramba. Prvi nemški bombniki so z raketami razsvetlili nekatere četrti ter spuščali bombe, ki so povzročile veliko izgub in škode. Tako poroča angleško ministrstvo za notranjo varnost, da je bilo 178 mrtvih in 60 ranjenih zaradi incidenta, ki se je zgodil v sredo zvečer med nemškim napadom v nekem zaklonišču. Dve sto oseb se je nahajalo v zaklonišču, ko se je neka ženska z otrokom v naročju spotaknila in padla po stopnicah, vodečih v zaklonišče. V trenutku se je nad sto ljudi skotalilo drug na drugega in povzročilo smrt tistih, ki so bili spodaj.

Stockholm, 5. marca. AS: Zadnji nemški bombni napad na London, ki je naredil veliko škodo, je izzval tudi pravcato paniko med prebivalstvom, ki gleda v mestni protiletalski obrambi vsaj tako veliko, če že ne večjo nevarnost, kakor v samih nemških bombah. Tako poroča danes zjutraj londonski dopisnik lista »Stockholm Tidningen«: Ugotovljeno je, da je bilo ubitih mnogo oseb od angleških granat in na raznih mestnih zgradbah je nastala velika škoda od drobcev protiletalskih izstrelkov. Angleški listi se razburjajo zaradi tega in zaradi neodgovornosti obrambnega osebja.

Berlin, 5. marca AS: Po angleškem terorističnem bombnem napadu na Berlin je Stalin poslal Churchillu cinično brzojavno čestitko. V zvezi s tem piše »Völkischer Beobachter«: Kdo drug kot Stalin bi bil mogel pri tej priložnosti poslati brzojavno čestitko? Angleški in ameriški bombniki so namreč uničili različne bolnišnice in pet cerkva ter so tako v Berlinu, kakor tudi v drugih nemških mestih pobili v glavnem žene in otroke. Ta brzojavka je neovrgljiv dokaz moralne solidarnosti med boljševizmom in njegovimi demokratskimi kričači. Za zdaj zgolj registriramo te izraze angleško-sovjetske brutalnosti in odgovarjamo z neustavljivo voljo po borbi in odločilni zmagi obljubljajoč, da se bomo odločno borili, dokler ne bo izločena največja ovira, ki zadržuje razvoj civilnega življenja na svetu, zaključuje »Völkischer Beobachter«.

Carmona na razstavi italijanske knjige

Lisbona, 5. marca. AS: Tukajšnji listi naznanjajo, da se bo predsednik portugalske republike general Carmona udeležil odprtja razstave italijanske knjige, ki bo 17. marca v velikih dvoranah narodnega gledališča »Dona Maria« sredi Lisbone.

Preobrat v poteku vojne

Bliža se pomlad, ko bo zopet govorilo orožje osi

»Stampa Sera« prinaša naslednji članek o preobratu v poteku sedanje vojne: Brez ozira na krajevni Timošenkov uspeh pri zasedbi Demjanska južno od Ilmenskega jezera, ki ga je Moskva v pomanjkanju boljših poročil objavila s posebnim vojnim poročilom (nemška črta pa je ostala tudi na tem odseku trdna), sovjetska ofenziva razen nemške prostovoljne izpraznitve Rževa zadnji čas ni dosegla nikakega dejanskega uspeha. Niti na odseku pri Orlu, niti vzhodno od Harkova, niti med Kurskom in Harkovom Rusi niso mogli vdreti v nasprotne položaje. Prav tako je smatrati, da je propadel napad na kubanjsko mostišče, dočim na donješkem odseku Nemci izvajajo svojo neustavljivo in zmagovito protiofenzivo.

Najdelikatnejša točka nemške razvrstitve je odsek pri Rževu, kjer izvajajo Sovjeti silovite napade. Toda če se bo tudi na tem odseku posrečilo ustaliti in skrajšati bojišče, kot se je zgodilo to na drugih odsekih, tudi to ne bo razlog za pesimistično gledanje na splošni potek borbe. Še dva ali tri tedne junaškega odpora in sovjetska zimska ofenziva, na katero je bilo stavljeno toliko upov, bo propadla. Sovražnikovi izgledi niso razveseljivi. Propad Žukovega manevra ob Doncu je rodil razočaranje. Če se Nemcem posreči ustaviti svoj umik pri Miusu ter ohraniti oporišče Stalino, bodo lahko obnovili ofenzivo proti Rostovu in Kavkazu.

Tudi angleško-ameriška zimska ofenziva v Severni Afriki ni mela več sreče. Prihajajoča pomlad je našla os v Tunisu, kjer je zadala trd udarec severnoameriškim silam, občutno popravila svoje postojanke, dočim predstavlja krepak strateški trikot, zgrajen od Bizerte in italijanskih otokov, odlično obrambno in napadalno bazo, zabito v sovražnikovo razvrstitev na afriškem bojišču. Anglosasi se tolažijo z razlago svojih načrtov in objavami velikanskih številk o svojih vojnih pripravah. Iz Washingtona poročajo, da bodo imele Združene države leta 1943. v službi 900 eskadril, kar bi po ameriških računih odgovarjalo skupnim letalskim silam Nemčije, Italije in Japonske. Enake letalske sile naj bi imeli do prihodnjega novembra skupno Anglija in Rusija. Priprava velikanske devetmilijonske severnoameriške armade naj bi po prezgodnjem priznanju »Daily Heralda« dokazovala, da tudi Ameriko skrbijo sovjetski uspehi... Objava teh programov odkriva, da tudi Anglosasi verujejo, da čas dela zanje. Ne upoštevajo pa tega, kaj lahko stori os v prihodnjih mesecih, ne tega, kaj utegnejo storiti Doenitzove in Legnanijeve podmornice. Bliža se pomlad in takrat bo spregovorilo orožje osi.

Nova finska vlada

Helsinki, 5. marca AS. Novo finsko vlado, ki je danes prevzela svoje posle, je sestavil konservativec profesor Linkomies. Sestavljena je takole: predsednik vlade Edwin Linkomies, zunanji minister Henrik Ramsay, pravosodni minister Oskar Lehtonen, notranji minister Leo Ehrnrooth, obrambni minister general Karl Waleden, finančni minister Vaeinoje Tanner, pomočnik finančnega ministra Tikko Reinikka, prosvetni minister prof. Kalle Kauppi, kmetijski minister William Kalliokoski, minister pomočnik kmetijskega ministra profesor Milo Osara, prometni in gradbeni minister Tekka Ikonen, trgovinski minister Uno Takki, minister za socialno skrbstvo Karl Fagerholms, preskrbovalni minister Karl Ellilae, njegov pomočnik Jale Aurax. V sedanji vladni kombinaciji so vse stranke z izjemo lapske stranke.

Amerikanci in sovjetske zahteve

Buenos Aires, 5. marca AS. »Chicago Tribune« se bavi z vedno večjimi ruskimi zahtevami, ki kažejo naravnost razburljiv sovjetski imperialistični pohlep. Sovjeti zaenkrat še niso točno povedali, kaj zahtevajo v zameno za pomoč, dano demokratskim bogataškim državam za napad na Evropo in kadar govore o mejah, najbrž nalašč ne govore jasno. Ali govore o mejah ki jih je imela Rusija leta 1914? O mejah v brestlitovskem miru? Ali o mejah, ki jih je imela Sovjetska Rusija po vdoru na Poljsko ali po zasedbi baltskih držav? Roosevelt in Churchill lepo govorita o atlantski karti. Jasno je, da Stalin, nadaljuje »Chicago Tribune« navzlic varljivim upom prizadetih misli, da bo tudi brez odobritve zaveznikov razširil evropske meje Rusije čimbolj proti zahodu.

Železniško omrežje v vzhodni sovjetski uniji

Izguba večjih pokrajin na zahodu Sovjetske unije je sama od sebe povečala pomen vzhodnega železniškega omrežja, ki je postalo tako rekoč hrbtenica sovjetske države. Njen pomen je postal tem večji, ko se je morala Sovjetska unija opirati tudi na svoj vojni potencial v ozemlju vzhodno od Urala. Magnitogorsk in Kuznjeceva kotlina sta dva pojma, ki so ju osvojili tudi ljudje izven Sovjetske unije, zlasti še, ker so tu velika industrijska središča, oziroma središča za surovine, od koder se sovjetska armada tudi deloma oskrbuje. Zaradi velikanskih razdalj na sovjetskem področju je jasno, da je moči gospodarske sile, nahajajoče se v teh pokrajinah, le tedaj uspešno izrabiti, če so med seboj in med uporabnimi središči v zvezi po dobrih železnicah. Seveda je Sovjetska unija mislila tudi na železnice, vendar so glede na gostoto prometnega omrežja in glede na hitrost jako pomanjkljive.

Železnice vzhodnih pokrajin niso bile niti za normalne razmere zadostne. Odkar je izpraznjena Ukrajina in je zasedena Donška kotlina, se je povečal pomen vzhodnih industrij in s tem tudi prometnih naprav, ki niso kos zahtevam. Tik pred izbruhom te vojne so transsibirsko železnico spremenili v dvotirno železnico. Njen najpomembnejši del je tisti, ki spaja Čeljabinsk z Omskom in Novosibirskom. To mesto je že v Kuznecevi kotlini. Od tu odvažajo bogate zaloge premoga v Magnitogorsk in v druge uralske industrije, medtem ko od tu odvažajo železo v Kuznecovo kotlino. Ta del železniške proge je baje od vse transssibirske proge najbolje izgrajen. Tu uporabljajo tudi najboljša vozila, kar jih ima Sovjetska unija. Nekateri tovorni vagoni vsebujejo baje po 50 do 60 ton. Tudi lokomotive, ki jih tu uporabljajo, so temu primerne. Nekateri tipi lokomotiv baje celo prekašajo nekatere ameriške lokomotive glede na zmožnost vlačilne sile. Seveda je teh lokomotiv neznansko malo.

V znamenju svojih priprav za vojno se je Sovjetska unija pobrigala tudi za prometno omrežje, kar se je dozdevalo tem potrebnejše, ker je bil ondi zaradi velikih razdalj zmeraj zastoj v prometu. Zato so zaradi vojne vzeli iz prometa železnice iz zahodnih pokrajin in so jih na vzhodu uporabili za ojačenje prometa. A celo iz moskovskega okoliša so pripeljali vozila na vzhod.

Navzlic temu pa se vlaki na vzhodu premikajo le s hitrostjo 40 km na uro, pri čemer opravijo v 24 urah največ 500—700 km. Pri tem so izjema le vojni prevozi, ki prevozijo dnevno po 800 km. Promet se vrši zato tako počasi, ker so železniški tiri slabotni in so ponekod tračnice položene kar na pesek in zato ne prenesejo hitre vožnje.

Glavna proga »Turksib«, ki so jo bili zgradili v dobi prve petletke in kjer so prevažali večidel le bombaževino, veže Taškent s Semipalaunsko in Novosibirskom. Ta proga je enotirna. Tudi proga med Taškentom in Čkolovom, ki prevaža zdaj vojni material iz bližnjega vzhoda, je enotirna, medtem ko je proga med Taškentom in Krasnovodskom ob Kaspiškem morju dvotirna.

Celo vrsto novih železnic so zgradili tik pred izbruhom in po izbruhu te vojne. Važna bi bila tista, ki spaja spodnji tek reke Pečore, ki se izliva v jezero Barenza, nasproti Novaji Zemlji, z mestom Kotlasom ob Dvini. To je vzporedna proga z arhangelsko in murmansko progo. Potrebna bi bila še tretja pot za pošiljke Amerikancev in Angležev čez najvišji sever. A ta proga menda še ni uporabna. Konec leta 1941 so izročili prometu za gospodarstvo važno progo med Akmolinskom in Kartalo, ki veže novo premogovno območje Karagando z Uralom. Njen veliki pomen tiči v tem, da je Karagandski premog le za polovico tako oddaljen od Magintogorska kot premog iz Kuzneceve kotline. Poglavitni namen pri razširjanju vzhodnega prometnega omrežja je bila čim bolj skrajšana pot za dovažanje premoga. Razdalja med Kuznejekom in Uralom meri 1500 km. Tri četrtine prometa zavzemajo prevozi železa in premoga. Osebni promet je jako skrčen. Na poglavitnih progah vozi le po en ali dva osebna vlaka. Potniki morajo imeti posebno dovoljenje. Lansko zimo se je bilo treba zaradi nalezljivih bolezni izkazati celo z zdravniškim spričevalom. Tudi to je znamenje preobremenitve sovjetskega železniškega omrežja.

(Pester Lloyd.)

Gospodarstvo

Spremembe pri »Stori«

Kakor poroča »Službeni list« za Ljubljansko pokrajino, so se pravila »Store«, tovarne zaves d. d. v Št. Vidu nad Ljubljano, na rednem občnem zboru dne 15. aprila 1942 in 14. oktobra 1942 spremenila v §§ 1, 2, 6, 7, 8, 9, 26, 34, in 36. Te spremembe je odobril Visoki komisariat za Ljubljansko pokrajino. Besedilo podjetja se odslej glasi: italijansko Fabbrica tendine »Stora« S. A. a Lubiana, slovensko pa Tovarna zaves »Stora« d. d. v Ljubljani. Družba sme po vsej Kraljevini prevzemati agenture in komisijske posle, snovati tovarne, prodajalne in skladišča, kupovati že obstoječa podjetja ali se pri njih udeleževati ter v zvezi z naštetimi posli kupovati in prodajati nepremičnine. Delniška glavnica znaša lir 380.000 in je razdeljena na 8000 delnic po 47.50 lir, glasečih se na ime. Kot nov član upravnega sveta v tovarni se je vpisal dr. Albin Šmajd, odvetnik v Ljubljani.

*

Emona, kmetijsko nepremičninski zavod v Ljubljani ima redno skupščino delničarjev dne 16. marca ob 11.30 v Rimu.

Banca d'Italia bo tudi za leto 1942 delila isto dividendo t. j. 6 odstotkov na glavnico 300 milijonov lir.

Povišanje glavnice Ilve. Znana družba italijanske težke industrije »Ilva« bo zvišala glavnico od 1000 na 1250 milij. lir z izdajo 1,250.000 delnic skupine A, na vsake štiri stare delnice vrste B dobe delničarji eno novo delnico. Imenska vrednost delnice znaša 200 lir.

Drobiž v Srbiji. Srbsko finančno ministrstvo je v sporazumu z Narodno banko sklenilo nakovati za 90 milij. din drobiža po 2, 1 in 0.50 din.

Nenadno nas je danes po trpljenja polni bolezni zapustila naša blaga in skrbna mama, stara mama, sestra, teta, tašča in svakinja, gospa

Elza Tomažič roj. Majcè

vdova po nadfaktorju

v 58. letu starosti, previdena s tolažili sv. vere in odšla po plačilo k Vsemogočnemu.

Truplo drage pokojnice leži v kapeli sv. Jožefa na Žalah, odkoder bo pogreb v nedeljo, dne 7. marca 1943, ob 3 popoldne.

Sveta maša zadušnica bo darovana v župni cerkvi sv. Petra v ponedeljek, dne 8. marca ob 7 zjutraj.

V Ljubljani, dne 5. marca 1943.

Žalujoči: MIRA, JOŽICA, SLAVICA in LUDVIK. otroci; vnukinji, zeta, bratje in sestre ter ostalo sorodstvo.

Nakazovanje sira za trgovce

Prehranjevalni urad Visokega komisariata v Ljubljani poziva vse trgovce z racioniranimi in kontingentiranimi živili, da vključno do 8. marca dvignejo nakazila za sir za mesec marec v Gosposki ulici 12-I.

Razdelitev sira potrošnikom

Prehranjevalni zavod Visokega komisariata v Ljubljani obvešča potrošnike mesta Ljubljane, da bodo prejeli za marec pri svojih trgovcih, in sicer: na odrezek A 60 gr parmezana, na odrezek B pa 15 gr mehkega sira. Sir bodo trgovci razdeljevali od 10. marca dalje.

*

Cenik za bifeje (okrepčevalnice) in zdravljake. Visoki komisariat za Ljubljansko pokrajino je izdal nov cenik za tovrstne obrate in sicer veljajo za okrepčevalnice (bifeje) cene, ki so določene za kavarniške obrate III. vrste v maksimalnem ceniku z dne 1. oktobra 1942. Za zdravljake veljajo ravno tako cene za kavarniške obrate III. kategorije. Za vina veljajo najvišje cene, določene za gostinske obrate z naredbo dne 6. maja 1942. Te cene so že stopile v veljavo.

Izpred vojaškega sodišča

Vojaško vojno sodišče Višjega poveljstva oboroženih sil Slovenija—Dalmazia, odsek Ljubljana, je izreklo naslednjo obsodbo Kumlja Franca, sina Antona in Štrubelj Ivanke, roj. v Drednju pri Toplicah 17. maja 1919, stanujoč tam, kmetovalca v zaporu. Obtožen je bil: a) sodelovanja v prevratniški združbi (čl. 4. Ducejevega razglasa z dne 3. 10. 1941), ker je v krajih okoli Toplic od nedoločenega časa sem sodeloval v združbi, ki je imela namen nasilno spremeniti politično, gospodarsko in socialno ureditev države; b) članstva v oboroženi tolpi (čl. 16. Ducejevega razglasa 3. 10. 1941), ker je v istih krajevnih in časovnih okoliščinah sodeloval v oboroženi tolpi, ki je imela namen počenjati zločine proti državi; c) nedovoljenje posesti orožja in streliva (čl. 2. Ducejevega razglasa 24. 10. 1941), ker je v istih okoliščinah imel orožje in municijo brez dovoljenja pristojne oblasti; d) atentata proti življenju pripadnikov Oboroženih sil (čl. 7. Ducejevega razglasa 3. 10. 1941), ker je v bližini gradu Soteska nedoločenega dne meseca julija 1942 bil atentator na življenje pripadnikov Oboroženih sil, ko je z dvema drugima partizanoma napadel vojaško posadko v tem gradu.

Sodišče je proglasilo Kumlja Franca krivega pripisanih mu zločinov po točkah a, b, c in ga je zaradi tega obsodilo na dosmrtno ječo z vsemi zakonitimi posledicami, vštevši večno prepoved javnih služb, plačilo pravdnih stroškov in vzdrževalnih stroškov v ječi.

Z ozirom na čl. 479 kazensko-pravdnega postopnika je oprostilo od obtožbe zločina po točki d) zaradi pomanjkanja dokazov.

Končno je sodišče odredilo, da se mora sodba v izvlečku enkrat objaviti v listu »Slovenec« v Ljubljani.

*

Vojaško sodišče Višjega poveljstva Oboroženih sil Slovenija—Dalmazia, odsek Ljubljana, je izreklo naslednjo obsodbo:

Tomazin Ivan, sin Ivana in Frančiške Košir, roj. v Trieste dne 24. marca 1909, stanujoč v Dravljah, v zaporu, obtožen: a) udeležbe v prevratni združbi (čl. 4. Ducejevega razglasa 3. 10. 1941), da je sodeloval v Dravljah, Toškem čelu in v drugih krajih Ljubljanske pokrajine od nedoločenega časa sem, in sicer pred 1. jan. 1943 v družbi, ki je imela namen nasilno spremeniti politično, gospodarsko in socialno ureditev države; b) članstva v oboroženi tolpi (čl. 16. Ducejevega razglasa 3. 10. 1941), da je v navedenih okoliščinah kraja in časa sodeloval v oboroženi tolpi, ki je bila ustanovljena za izvrševanje zločinov proti državi s tem, da je dajal svoje delo upornikom za popravilo orožja, za dostavo živil, oblek in drugega; c) nedovoljene posesti orožja in streliva (čl. 2. Ducejevega razglasa 24. 10. 1941), da je v istih časovnih in krajevnih okoliščinah imel brez dovoljenja pristojnih oblastev orožje in strelivo; d) prevratne propagande (čl. 5. Ducejevega razglasa z dne 3. 10. 1941), da je v omenjenih časovnih in krajevnih okoliščinah razvijal prevratniško propagando za odpravo in nasilno spremembo politične in socialne ureditve države.

Sodišče je proglasilo Tomazina Ivana za krivega pripisanih mu zločinov in ga je zaradi tega obsodilo na dosmrtno ječo z vsemi zakonskimi posledicami vštevši stalno izgubo častnih pravic, zakonsko izobčenost, plačilo procesnih stroškov in vzdrževalnih stroškov v zaporu. Nadalje je odredilo, da se mora ta sodba objaviti v izvlečku enkrat v listu »Slovenec« v Ljubljani.

Ljubljana, 27. februarja 1943-XXI.

DALE CARNEGIE 7

Kako si pridobiš prijateljev

Povej mi, kako zadoščaš svoji želji po uveljavljanju in povedal ti bom, kdo si. To je tista sila, ki uravnava tvoj značaj, ki daje pečat tvoji osebnosti. Če John Rockefeller zadošča svojemu častihlepju na ta način, da postavi ogromno moderno bolnišnico v Pekingu ter nudi s tem priliko za zdravljenje tisočem ljudi, ki nikoli ne bodo vedeli, kdo je sploh Rockefeler, je prav tako resnično, da je tudi Dillinger, bandit, ropar bank, morilec, ki je bil ponosen, da so ga nazivali javnega sovražnika št. 1, postal to iz častihlepja. Ko so ga zasledovali oddelki G, je pribežal na neko kmetijo v Minnesoti ter se predstavil s sledečimi besedami: »Jaz sem Dillinger. Ne bom vam storil sicer nič hudega, toda vedite, da sem jaz Dillinger.«

Največja razlika med Dillingerjem in Rockefellerjem je torej v tem, kako si iščeta zadostitve lastnemu častihlepju. Zgodovina je polna zgledov slavnih osebnosti, ki so zadoščale svojemu samoljubju. Jurij Washington je hotel, da so ga klicali »Njegova Visokost, predsednik Združenih držav.« Kolumb je kar medlel po naslovu »Admiral oceana in podkralj Indije.« Katarina Velika ni odpirala pisem, ki niso bila naslovljena Njenemu cesarskemu Veličanstvu. In gospa Lincoln je v Beli hiši izbruhnila kakor tigrinja proti neki svoji stari prijateljici ter zavpila: »Kako se drznete vsesti se v moji navzočnosti, ne da bi vam jaz prej to zapovedala?«

Naši milijardarji so financirali ekspedicijo admirala Byrda na južni tečaj v upanju, da bo z njihovim imenom poimenovan kakšen skalnat hrib ali gorska veriga. Victor Hugo je mislil, da si bo Pariz spremenil ime njemu na čast. Celo velikan Shakespeare je stremel po časti ter si oskrbel plemiški grb.

Nekateri gredo celo tako daleč, da se naredijo bolne ter si skušajo na ta način pridobiti simpatije in pozornost drugih ter tako zadostiti svojemu samoljubju. Gospa Mack Kinley, soproga predsednika Združenih držav, je stregla svojemu samoljubju na ta način, da je prisilila moža k zanemarjanju važnih državnih poslov samo zato, da ga je držala ure in ure dolgo ob svojem zglavju. Z roko v roki jo je moral uspavati. Biti je moral zraven, medtem ko si je dala popravljati zobe, če ne, mu je prirejala peklenske prizore.

Vem za dekle, ki je legla in trdila, da se ne more več gibati, ko je videla, da ji je pričakovani ženin odletel. Tako je prisilila svojo prileto mater, da je skrbela zanjo in se trudila deset let z njo kot z bolnico, dokler ni uboga starka umrla. Nekaj tednov je namišljena bolnica še vztrajala pri svoji vlogi, nato pa je naenkrat vstala, se oblekla ter začela prejšnji način življenja.

Nekateri ugledni psihiatri pravijo, da mnogi ljudje postanejo blazni zato, da tako na lep način dosežejo v svetu blaznosti željo po uveljavljanju, ki jim je neusmiljeni svet stvarnosti ni izpolnil. Pomislite, da je v umobolnicah Združenih držav več bolnikov kakor v vseh drugih bolnišnicah. Na vsakih 16 študentov na univerzi pride eden, ki se bo zdravil nekaj časa v umobolnici. Kaj je vzrok teh duševnih bolezni? Nihče ne more odgovoriti na to težko vprašanje, vemo pa, da nekatere bolezni, kakor recimo sifilis in nekateri toksini škodujejo hrbteničnim stanicam in jih nazadnje uničijo ter tako vplivajo na um. In res je treba polovico duševnih bolezni pripisati fizičnim vzrokom, kakor boleznim na možganih, toksinom, alkoholu in drugim strupom. Toda pri drugi polovici duševno bolnih ni nobene organične spremembe, ki bi povzročila bolezen. Če pri mikroskopu z najbolj povečevalnimi sredstvi preiščemo ustroj možganov, se ti bolniki v ničemer ne razlikujejo od zdravih. Kako torej ti ljudje duševno zbole? To vprašanje sem nedavno stavil ravnatelju enega največjih zavodov za duševno bolne. Zdravnik, ki je prejel že najvišje časti in največja priznanja za svoje študije o duševnih boleznih, mi je kar odkrito odgovoril, da tega ne ve, da tega sploh nihče ne ve za gotovo. Zaupal pa mi je, da mnogi ljudje postanejo blazni, ker najdejo v blaznosti neko občutje veljave, ki ga ne morejo doseči na drug način v stvarnem svetu. Navedel mi je za zgled eno svojih zadnjih bolnic, ki je doživela v zakonu brodolom. Uboga žena je mislila, da bo v zakonu zadostila ne samo svojemu seksualnemu nagonu, temveč potrebi po nežnosti, želji po otrocih ter stremljenju po primernem socialnem položaju. Toda usoda ji je pokopala izpolnitev njenih sanj. Mož jo je zanemarjal, ji ni dal možnosti, da bi imela otroke in da bi se socialno uveljavila. Niti te tolažbe ji ni dal, da bi z njo skupno jedel, temveč jo je tako rekoč zaprl v njeno sobo. Končno je zblaznela; privzela je spet svoje dekliško ime.

Iz vzrokov vojne nastaja orožje miru

POT POLITIČNE MOČI PETROLEJA

12

XV.

VOJAKI PETROLEJSKIH BITK.

(Življenje petrolejskih delavcev.)

Ko so nemški raziskovalci našli sintetični bencin, ko so začeli v velikanskih tovarnah spreminjati premog v tekočo gonilno snov, tedaj to ni bilo le velikega političnega pomena, ni bila to samo znanstvena in organizatorična zmaga, tedaj je bila to tudi zmaga dela.

Doslej sta obvladovala petrolejsko industrijo slučaj in samovolja. Lastniki petrolejskih polj in naprav so delali po svoje tako s petrolejskimi polji, izčrpavali in izkoriščali so jih po svoji volji, po svoji volji so ravnali z delavci in njihovimi plačami po svoji volji so določali ceno petroleju. Denar in moč sta odločala povsod, nikjer pa delo in napor. Delo vseh, ki so pri petroleju delali od raziskovalcev zemlje, inženirjev do najmanjšega delavca, je bilo nepomembno, če ni služilo samo gospodarjevemu žepu. Javnost je vedela veliko za tiste, ki so s petrolejem ustvarjali in vodili politiko, vojne, gospodarske krize, prav malo pa je vedela za tiste, ki morajo iskati petrolej, ki ga morajo črpati in čistiti. Poznali so Deterdinga ali Rickefellerja, niso pa vedeli za življenje ljudi, ki so opravljali glavno delo.

Do konca 19. stoletja so takole vrtali petrolej: na jekleno vrv so obesili težko vrtalno dleto, ga dvignili v višino in spustili, da se je z vso težo zarilo v zemljo. Zemljo ali kamenino so potem s posebno zajemalko zajeli iz luknje, ki jo je zvrtalo dleto. Napravo so potem izboljšali: namesto žične vrvi so obesili na dleto jeklene cevi, skozi katere so črpali vodo. Dleto je imelo odprtine, skozi katere je vodni curek izpiral kamenino. Čas vrtanja so izboljšali več kot za polovico. Pozneje so uporabljali namesto vode glinasto kašo, ki je zamašila izvrtano luknjo, pri čemer so prihranili cevi. V zadnjih časih so napredovali vedno bolj v vrtalni tehniki. Zdaj ne zabijajo več dletov, ampak vrtajo s posebnimi vrtalnimi napravami. V zadnjih desetih letih je tehnika vrtanja petroleja napredovala bolj kakor poprej v polovici stoletja. Dolgo časa so uporabljali za vrtanje posebno trdih kamenenih plasti tako imenovane vrtalne krone iz diamantov. To pa je bilo drago, saj je ena sama taka krona stala 25.000 mark. Danes nadomestuje diamant posebna kovina, imenovana »widia« (wie Diamant — kakor diamant). Ta kovina je zmes volframa, premoga in kobalta. Močna in trda je tako, da reže steklo ali porcelan kakor jekleni nož les.

Kljub temu, da danes veliko hitreje vrtajo, kakor so pred svetovno vojno, da vrtajo lahko tudi mnogo globlje kakor poprej, je življenje na petrolejskih poljih vendarle ostalo skoraj prav tako enolično kakor nekdaj. Življenje onih, ki vrtajo petrolejske vrelce je prav tako enako, nespremenljivo, kakor je nespremenljiv in vsakdanji boj petrolejskih mogotcev za nova najdišča, za trg in za premoč. V vlažno vročih džunglah Južne Amerike, na Sumatri in na Borneu mora teči petrolej prav tako kakor na ledenem severu Sahalina, ker drugače bi zašlo naše gospodarstvo v nered. Neprestano morajo vrtati in iskati novih petrolejskih vrelcev in kljub napredku geologije kljub novim in vedno bolj izpopolnjenim pripravam z radijskimi valovi ali seizmografi, je življenje petrolejskih delavcev nespremenjeno. Izpostavljeni so najhujšim vremenskim in krajevnim spremembam, posebnostim podnebja. Noč in dan jim poje na ušesa šum vrtalnega stroja, ječanje in stokanje. Vrtalno dleto, ki ima 40 cm premera in tehta več kakor 100 kg je pritrjeno na vrtalnem ogrodju in ga neprestano giblje vzvod sem in tja. To vreščí in stoka, da bi se človeku kmalu od vsega tega zmešalo. Človek stoji tu in trd od šuma in čakanja ne opravlja ves delovni dan nič drugega, nič, kar naj bi prineslo vsaj malenkostno spremembo. Od štirih zjutraj do poldneva stoji tu in čaka, da popravi morebitno napako in da uravnava hitrost stroja. Nato izvleče vrtalno dleto ter spusti v luknjo vrtalno zajemalko. Luknjo zamaše s cevmi, doseženo globino zaznamuje na črno tablo in spet prične z novim dletom vrtati. Izvrtal je 160 metrov, mora pa vrtati še v globino do 700 ali 900 m. To traja štiri mesece. Štiri mesece enoličnega dela. To enoličnost pretrga samo nesreča: če se zalomi dleto, če se odtrga od ogrodja. Potem iščejo s posebnim »lovilcem« to dleto dneve, tedne, večkrat celo mesece.

Končno dosežejo petrolejsko plast. Petrolej ne ustvarja podzemeljskih jezer kakor se na splošno misli. Petrolejska ležišča so bolj podobna ogromnim peščenim gobam, polnim petroleja. Če preiskovalna igla pride do petroleja, oziroma do te gobe, tedaj izbruhne plin. Plinu pa sledi petrolej. Večkrat pa se to ne zgodi in morajo petrolej črpati s črpalkami iz zemlje. Vse to pa spet močno podraži pridobivanje petroleja. Včasih pa se primeri, da je tok petroleja tako močan, da požene v zrak vse naprave. Tak tok lahko teče leta in leta, primeri se pa, da v nekaj urah usahne in večkrat pride na površje takoj po plinu solna voda. Slana voda pa pomeni konec vsakega petrolejskega vrelca. Če priteče na površje slana voda, je bil ves trud zastonj. Vsakokrat, kadar prevrtajo nepropustno plast, pod katero leži petrolej, so vznemirjeni lastniki petrolejskih vrelcev, predvsem pa četvorica ljudi, ki je vrtala v zemljo. Če najdejo bogate petrolejske vrelce, jim povišajo plačo. Če pa ničesar ne najdejo, se utegne zgoditi, da jih podjetje odslovi, vrtanje pa opusti na tistem mestu.

Če teče »pozo«, potem priteče iz studenca 5 kubikov dnevno, ali celo 30, včasih tudi 100 kubikov dnevno. Potem lastniki dajo nagrade, delavci so srečni, kakor bi bili sami deležni bogastva, ki so ga izvrtali iz zemlje. Na vseh petrolejskih poljih sanjajo o tem, kako bi izvrtali vrelce, podobne onim v Narranjos v Braziliji, katerih lastniki trdijo, da zadostujejo, da z njimi plačajo vse državne dolgove, ali vrelce Cerros Azul v Mexiko, ki so med najbolj znanimi, ki so 820 metrov pod zemljo in napolnijo dnevno 200.000 sodov.

Življenje inženirjev na petrolejskih poljih je prav tako enolično kakor življenje delavcev. Vsak dan opravljajo na avtomobilih svojo enolično nadzorno vožnjo od ene vrtalne naprave do druge, vedno enako pot, vsak dan in vsako noč. Po rdečem pesku Coloradske lagune ali po petrolejskih puščavah Mexike ali po samotah petrolejskih polj v Plaza Huincul, povsod je enaka enoličnost, enako dolgočasno vsakdanje delo in življenje.

V Plaza Huincul in v Commodore Rivadavia blažijo to enoličnost opojni strupi: opij, heroin, haših. Tihotapstvo v teh krajih cvete kakor malokje na svetu. Ni čudno spričo takih razmer, spričo tolike enoličnosti in samote, ki človeka ubija. Ljudje v teh krajih si lajšajo samoto in dolgočasje, ubijajočo enoličnost in tesnobo z uživanjem narkotičnih sredstev. Na drugi strani pa vidimo v petrolejskih okrajih Patagonije krasne vile, klube in vrtove. V Patagoniji so petrolej prav slučajno odkrili. Nekaj velikih podjetij je nakupilo ogromno zemljišč za gojitev goveje živine. Iskali so studence vode, pa so odkrili studence petroleja.

Križev pot Groznika Janeza iz Stične, upok. orožnika

Groznik Janez, po domače Čeželj, upokojeni orožnik, star 67 let, oče nedoletnega otroka, stanujoč v Gaberju tik Stične.. Imenovani je imel nad 15 let izposojen kmetski voziček od 96 letne starke Miglič Marije p. d. Gričarice. V petnajstih letih je pa voziček z raznimi dodatki in popravili dobil drugačno obliko! V zadnjem času ga je pa Gričarica prodala Francu Hauptmanu, samskemu dninarju iz Stične. Groznik ga ni hotel oddati. Šla je dolga tožba, katero je dobil Groznik proti Hauptmanu. To je ena neprilika, ki je bila za Groznika usodna. Drugo tožbo, ki je bila že v teku, je pa imel zaradi neke tehtnice s priseljenim najemnikom gostilne Gradiček nad samostanom, Gabrijelom Ludvikom. Ta voz in tehtnica tvorita uvod v krvavo žaloigro, ki se je končala z umorom Janeza Groznika.

V Stični je bil od krvoželjnih pajdašev izbran za terenskega Franc Hauptman, visok ne malo pod dva metra, koščen, prej že zaradi pretepov sodno kaznovan. Med prvimi, ki jih je dal na črno listo, je bil Groznik. Smrtna obsodba je šla med drugimi tudi skozi roke gostilničarja Gabrijela in učitelja iz Primorja Petra Lenardiča, vštevši njuni ženi.

»Kaj se vam zdi?«

Vsi odgovore: »Vreden je smrti.« In odslej je iskal prilike, da bi ga — — —

Prvič na Polževo

Na dan Vnebohoda 14. maja 1942 je šel Groznik s kolesom proti Krki kupovat seno. V gostilni pri »Elici« na Muljavi se je ustavil, kjer je spil en frakelj. V gostilni so bili: gostilničarka Ela in mož Jože Miglič, Čožev Milan in Štentov Polde-Zajc iz Muljave. Odšel je v Znojile glede sena. Nazaj grede se spet ustavi v gostilni, kjer spije drugi frakelj. V oči mu je padlo sumljivo pomežikovanje imenovanih oseb med seboj. Iz gostilne napravi proti domu par korakov, že stopi predenj partizan s klicem: »Stoj!« Groznik, bivši orožnik, visok, brkat, koščen mož, nazaj rezko: »Zakaj?!« »Greš z nami na komando na Polževo!« Potem prideta še dva partizana in še četrti. Hočeš nočeš — gre. Peljejo ga čez Mevce, kjer dolgo čakajo, na Vrhe in odtod na Polževo. Tu je komandant prosluli Daki. Groznik se nemalo začudi, ko vidi, da je pri komandantu že Čožev Milan, s katerim je bil nedavno skupaj v gostilni.

Komandant začne Groznika zaslišavati o tožbi s Frenkom Hauptmanom in Ludvikom Gabrijelom. V obtožnici stoji tudi, da je vohun. Groznik vse obtožbe zavrne tako, da mu komandant verjame, mu da prelaznico čez hosto proti domu. — Edina sreča, da ni bilo takrat zraven Hauptmana, ker bi se bila gotovo smrt že takrat izvršila. — Ves prestrašen pride domov.

Nočni obisk na domu

Hauptman in Gabrijel s prizivom na polževsko višjo instanco izgubita tožbo proti Grozniku. Bes proti Grozniku se v njima vedno bolj napenja. Gremo pa mimo Polževega! — V noči 31. julija ima Groznik nevaren obisk. Otrok spi v spodnji sobi, oče pa zgoraj v podstrešni izbi. Odrine nekdo spodnje okno in že stojita dva partizana v hiši. Eden od njiju, Smolej Ludvik, p. d. Gomilarjev iz Griž, sikne: »Hudič, enkrat si nam ušel — saj zdaj ne boš več!« Groznik pa je zgoraj vzel kljuko iz vrat in pod vrata uprl sekiro. Pogleda skozi okno: spodaj jih čaka še pet. Hoče skozi streho. Nič. Uiti jim ne more. Zato napravi, kot star orožnik, alarm. Par praznih strelov pade. Partizani jo ubrišejo proti hosti.

V Plankarjevem mlinu zgrabljen

Ob tednu 8. avgusta. Tega dne kasno popoldne gre Groznik v 10 minut oddaljen mlin Plankar moko kupovat. Tam dobi Alojzija Starca iz Mekinj. V hiši pijeta iz steklenice žganje. V tem pridejo partizani Smolej-Gomilarjev, Sagadin-Štrubelj Karel, Hauptman Frenk, Pajk Franc, domača hči Pepa, sinova Alojz in Jože. Izvrši se Groznikova aretacija. Groznik se krčevito brani in otepa. A premoč je v številu in orožju napadalcev. Jože Starc ga hoče kar za mlinom ustreliti. Na besedo domače gospodinje se to ne izvrši.

Od Plankarja do Police

Od Plankarjevega mlina ga ženo med stalnim pretepanjem, suvanjem, butanjem, klofutanjem čez hrib v smeri proti vasi Goričica. Pred Goričico se z velikim krikom sesede na tla. S težkimi klofutami ga prisilijo, da vstane in nadaljuje pot čez globoke doline in strme vzpetine na komando na Polico. Vso pot ga neusmiljeno pretepajo.

Na poliški komandi je dolgo zaslišavanje. Ker mu je terenski Hauptman natvezal veleizdajo, mora višjo komando na Polževo k zloglasnemu krvoloku Dakiju, ki mu je že na dan Vnebohoda gledal v rabljevske oči. Lahko si mislimo, kako ga je ob tem povelju po vsem bolečem životu spreletela groza: na Polževo! — Pot od Police čez Peč in Peščenek do Polževega zopet med samimi udarci in še od včeraj brez grižljaja in požirka v ustih!

Drugič na Polževem

Daki ga izroči komandantu štaba na vrhu Javh. Gonijo ga tja domačini. Na vrhu Javh ga prevzame od neusmiljenih gonjačev Zupančič Jože p. d. Bojanščkov Pepe, iz Bojanjega vrha pri Muljavi, skupaj z nekim Ljubljančanom. (Zupančič je bil kurir glavnega štaba na Kremenjaku, Lučarjevem Kalu in Javhah.) Ta dva ženeta zdaj Groznika na zadnjo pot. Nesrečni Groznik! — Kakšnega je prevzel Bojanšček za pot na morišče, se ne da napisati: lačen, žejen, truden, izmučen, ves stepen, v trebuh izsuvan, roke vse krvaveče — vsa postava kakor pokošena ovenela roža — — —

Do Ambrusa

Pridejo do Ambrusa. Tu za božjo voljo prosi za kakšno okrepčilo. Saj od Plankarjevega mlina še ni imel grižljaja v ustih skozi vso dolgo in mukepolno pot! Spremljevalec Zupančič mu za svoj lasten denar kupi par požirkov žganja — smili se mu, čeprav je Bojanšček sam partizan —, drugega se ne da nič kupiti, ker so partizani vse pobrali.

Od Ambrusa do Smuke

Vodnika spravita Groznika s težavo na noge, da nadaljujejo pot k cilju. »Očka, saj bomo šli počasi.« »Lepo vas prosim, samo tepsti me ne! Kolikor bom mogel, bom šel.« je neznansko milo prosil. Za pot od Ambrusa do Smuke, ki jo človek zlahka prehodi v dveh urah, so rabili 12 ur. Takoj od Ambrusa pade in se zaradi oslabelosti zgrudi. Ko se sesede na tla, tako zavpije, da sta se gonjača ustrašila, da jima tam umre. Pustita ga, da se nekoliko odpočije. Kočno ga morata ročno postaviti na noge, ker sam ne more vstati. Pod Žvirčem pade drugič. Tu spet čakajo. Do Preval Grozniku vse popolnoma odpove zaradi izmučenosti do skrajnosti. Tu spremljevalca zahtevata od vaške zaščite, naj dajo kaj jesti in da se vsaj za uro odpočije. Vodnika vso vas obideta, pa niti zase nista mogla nič dobiti. Nesrečno žrtev spravita napol živo za par ur pod nek kozolec, dokler ne pride do moči.

Nadaljujejo pot od Preval proti Smuki. Ta čas se jima dvakrat zgrudi z groznim krikom. Obakrat ga morata gonjača sama spraviti na noge.

Zadnja postaja

Končno so po dolgem in trudnem potu na cilju: na Smuki! Gonjač Bojanšček ima s seboj od Dakijeve komande zapečateno pismo. Poišče tamošnjega komandanta, mu izroči pismo, nesrečnega Groznika pa straži. Javita, da je prignani do skrajnosti izmučen. Tu mu dado jesti. Javita tudi, da ga ona nista pretepala, ampak da sta ga takega že prejela od domačinov.

Slovo »vodnika«

Spremljevalca se od komandanta poslovita. Ko zapazi nesrečni Groznik, da odhajata, pokliče Zupančiča k sebi, ga objame z obema rokama in se mu glasno in vpričo vseh zahvali, da ga je tako ljubeznivo vodil sem...

Kako in kdaj je Groznik končal z življenjem, Zupančič ne ve, ker je moral takoj nazaj na Javhe. »Bil je izmučen, stepen, krvav... Ta podoba mi bo ostala v srcu vse življenje do smrti!«

Janez Groznik se ni več povrnil v svet, ne k svoji družini... Zadnje dejanje ni prikrito Večnemu Sodniku...

Eden med tisoč grobovi na okrvavljeni kočevski zemlji, ki v njih trohne nedolžni in čisti slovenski bratje in sestre, je tudi grob Janeza Groznika... Med tolikimi, ki so šli po križevem potu, je križev pot od Stične do Smuke Janeza Groznika bolj grozen kot katerega koli drugega slovenskega mučenika...!

Kadar bo slehernega slovenskega človeka vodila pot tam čez Smuko in Stari log, ne pozabi se z grozo in obsodbo spomniti na križev pot slovenskega sina Janeza Groznika iz Stične v letu 1942 in zmoli za pokoj njegove duše očenaš...

Smrt junaškega borca

Mladega, zglednega katoliškega fanta, Povšetovega Jožeta iz Goriške vasi pri Mirni peči, ni več med nami. Smrtonosna krogla slovenskega komunista mu je ugasnila luč življenja. V sredo 17. februarja je prišel iz Trebnjega, kjer je bil pri legiji, na kratek dopust k staršem, ves vesel in dobre volje, kakor je vedno bil — saj se je njegove družbe vsak veselil in tudi legijci v Trebnjem so se že naprej veselili Jožeta, ki naj bi se še isti večer vrnil, pa mu ni bilo usojeno. Ko se je okrog 4 popoldne poslavljal od domačih, je bilo to že prepozno: štirje partizani so naredili zasedo okrog hiše. Ko je skočil skozi okno, hoteč uteči, ga je zadela dum-dum krogla. Že težko ranjenega, skoraj umirajočega je hotel partizanski morilec še enkrat ustreliti, pa mu je pokojni Jože odgovoril: »Saj bom sam umrl! — Umrl bom za Boga!« »Kaj, za Boga?« je zrohnel bogoodtujeni morilčev glas. »Da, za Kristusa bom umrl! Živel Kristus Kralj!« je umirajoči povzdignil svoj glas.

V soboto 20. februarja je bilo zadnje slovo od njega. Toliko spremljevalcev na zadnji poti, kakor si jih imel Ti, ima malokdo. Poleg Tvojih prijateljev sosedov in znancev Te je spremila na božjo njivo tudi četa tovarišev-legijcev iz Trebnjega in četa vojaške posadke iz Mirne peči.

Ob odprtem grobu mu je govoril v slovo g. župnik nekako sledeče: »Poznali smo Te, zato moremo potrditi o Tebi, da si vse svoje moči in sposobnosti posodil v to, da narod naš ohrani vero očetov naših. Svoj razum si naravnal k temu, da narod naš spozna temelje božjih zapovedi in odklanja majave, bežne in spreminjajoče se nove nauke. Uklonil si svojo voljo k temu, da naš narod ne klone zvenečim obljubam brezboštva, pač pa ostane na trdni skali katoliške vere. Hotel si, da bo novi rod srečnejši, zato si svoje življenje daroval. In Tvoje zadnje besede v življenju govore, da bi bil zvest rodu našemu in zvest Kristusu Kralju! Pojdi zato v njegovo kraljestvo! Ob grobu pokojnega Jožeta prosimo, da bo naš narod še imel križ Gospodov v hišnem kotu in bo še visel sveti rožni venec na steni, ter odklanjajmo vse to, česar po svoji vesti in po svojem verskem prepričanju storiti ne smemo.« — V imenu legije se je poslovil g. Frič.

Žalujočim staršem: »Ne žalujte! Vaš sin je šel v božji, večni mir.«

Apostolat vere in ljubezni

Od 18. do 25. januarja obhajajo v Rimu v cerkvi sv. Andreja della Valle vsako leto osemdnevnico, med katero mašniki z Rimom združenih vzhodnih cerkvá opravljajo liturgijo po grškem, staroslovanskem, armenskem, sirskem in etiopskem obredu; vse molitve pa so usmerjene v to, da bi se kristjani zapadnega in vzhodnega kulturnega kroga po skoraj tisoč letih, odkar so ločeni, zopet združili v eno Kristusovo vesoljno cerkev. To slovesno osemdnevnico, ki je poseben dogodek v verskem življenju večnega mesta, z vsem poudarkom priporočajo in pospešujejo papeži ter so ob taki priliki večkrat tudi podajali važne izjave. Letos je to slovesnost predhodno komentiralo glasilo Svete stolice v članku od 14. januarja 1943, čigar globina in širok pogled na vprašanje zedinjenja kristjanov mora zbuditi spoštovanje in visoko zanesti vsakega čitatelja, naj bo katere koli vere.

Kaj je katoliški apostolat? — se sprašuje pisec in odgovarja: Katoliški apostolat ni kakor vojska, v kateri kdo hoče doseči zemski cilj s tem, da koga ali kaj premaga in osvoji. Če hočemo vršiti apostolat, da se kristjani vzhoda in zapada združijo, ne smemo misliti na slavo in čast zmagovalca in pridobitve, marveč se v ponižni ljubezni posvetiti bratom vzhodne cerkve, ki so krščeni in na svoj način, ker so včlanjeni v mistično telo Kristusovo, pripadajo veliki družini Cerkve. Naši bratje ne potrebujejo nas kot takih, ampak polnote resnice in milosti, ki je v vesoljni Cerkvi, prav tako pa moramo mi hrepeneti po zedinjenju z njimi, ker se ne moremo imenovati prave katoličane če jih ne bomo ljubili z globokim umevanjem in resničnim spoštovanjem. In čeprav se zavedamo, da posedujemo resnico, moramo biti ponižni, zakaj tudi mi se moramo od vzhoda učiti. Predvsem se to tiče duhovnosti. Tudi v vzhodnih cerkvah delujeta vera in ljubezen tako v oblikovanju krščanske misli kakor v snovanju duhovnega življenja. Čeprav so temu pojmovanju primešane nekatere herezije in bogoslovske zmote, pa so vse pozitivne vrednote in stremljenja vzhodnega krščanstva učinek božje milosti, so sad iz debla vesoljne Cerkve in imajo v marsikaterem pogledu na sebi nekaj, kar more obogatiti in poglobiti tudi naše duhovno življenje. Spominjajmo se starca Sozime v »Bratih Karamasovih«, vzklika pisec »Osservatorovega« članka, in si predočimo ob tem zgledu čudovito globino in lepoto vzhodnega meništva! Ta duhovnost ni zapadna; ima čisto svoj značaj, svoje gledanje, vendar pa je nadnaravna in krščanska, je otrok Svetega Duha. Nam ne gre za zedinjenje zato, da bi vzhodu vsilili zapadnega duha, gledanje in pojmovanje ter smer omike, ampak zato, da bi v eni Cerkvi pod enim vrhovnim pastirjem, ki je namestnik nevidnega Pastirja, mogli še globlje, širše in polneje živeti svoje krščanstvo v edinstvu z nami.

Nočemo jim pa tudi ne vsiliti takih oblik organizacije, ki niso zanje, ker ne ustrezajo njihovi miselnosti in njihovemu svojstvenemu gledanju na duhovna vprašanja. Kdor bi hotel kaj takega, bi bil v globoki zmoti — pravi pisec. Moramo pokazati svojim bratom, da je naša Cerkev res vesoljska in da v njej bije božje srce, čigar vse objemajoče ljubezni ne more nihče izmeriti. Skratka, naš apostolat je apostolat ljubezni. Če ne bomo zadosti ljubili, kakor ljubi Bog, ne bomo ničesar opravili. Edinstvo Cerkve je edinstvo resnice in ljubezni, ne pa edinstvo človeškega nauka ali sistema, ki vedno žrtvuje bogastvo misli — tudi ni edinstvo postave, ki človeka prisili, da uboga. Edinstvo Cerkve je edinstvo mističnega telesa, ki ga oživlja in vodi Sveti Duh po moči svoje milosti; Duh pa noče sužnjev, ampak sinove, ki se sami uklonijo resnici in ljubezni. Naj se torej nihče ne boji, da bi bil vklenjen v tesen oklep kakšnega ustroja, ki se mu ne prilega, če ga vabimo pod streho enega doma — saj to je obsežen, ves svet objemajoč dom, v katerem vse, kar koli je resnično in dobro na svetu, združeno odseva iz vere v Boga, ki je absolutna resnica, in iz ljubezni do njega, ki je Ljubezen sama.

Še enkrat: Katoliški apostolat, ki gre za zedinjenjem ločenih bratov, ni noben osvajalni pohod, ampak služba in prizadevanje brez vsakega sebičnega in samoljubnega cilja in oblastiželjnosti. Je pa ta apostolat neizmernega pomena za zgradbo novega sveta, saj bi edinstvo vseh kristjanov predstavljalo ogromno nravstveno silo.

* * *

Velika je bila armada obiskovalcev kina

Ljubljana, 4. marca.

Nedeljski kronisti večkrat pripovedujejo, kako velikanski je bil naval kako nedeljo, zlasti ko je vladalo grdo in čemerno vreme, v razne ljubljanske kine. Pravijo, da se zdaj sestavlja tudi posebna statistika o obiskih, ki so ga bili deležni ljubljanski kini v preteklem letu, kakor tudi statistika za zadnja tri leta.

Ljubljana šteje zdaj 5 kinematografov, tri velike in dva manjša. Vsi skupaj imajo do 3250 sedežev. O prvih ljubljanskih kinematografih smo že svoj čas nekaj napisali, omenimo naj še, da so Ljubljano pred 50 in več leti obiskovala razna potujoča kinopodjetja, ki so dajala svoje predstave v salonu kazine ali pa v dvorani pri Maliču v Šelenburgovi ulici nasproti glavne pošte.

Mnogi se zanimajo, kakšen je bil pač v preteklem letu obisk po ljubljanskih kinih. Lahko človek zbere prav točne podatke, ko se obrne na pristojna mesta, ki imajo posla s kinopredstavami in ki vidijo pregled o davkih in raznih taksah. Baje bo v kratkem sestavljena prav zanimiva statistika. Za danes naj navedemo le približne račune in podatke, kako velika armada je prihajala v ljubljanske kine.

Trije veliki kinematografi so imeli lani do 2500 predstav, v letu 1941 jih je bilo 3126 in leta 1940 celo 3.310. Kakšen je bil naval k tem predstavam? Prav zanimivo! Izračunali so, da je bilo lani pri treh velikih kinih do 650.000 obiskovalcev, ki so izdali za vstopnice do 3,250.000 lir, če računamo, da so povprečno ljudje plačali po 5 lir za vstopnico. Računajo dalje, da je bilo lani pri vseh 5 ljubljanskih kinematografih do 1,025.000 obiskovalcev. Seveda so ti skupaj plačali tudi prav čedne milijone.

Naposled naj omenimo, da so navadno kinematografi do zadnjega sedeža zasedeni ob nedeljah in praznikih, zlasti pri večernih predstavah, ko nasprotno niso kinopredstave med delavniki tako močno obiskovane. Gledališče se lahko napram kinom pohvali, da so njega predstave vedno tako ob nedeljah in praznikih, kakor tudi ob delavnikih zadovoljivo dobro obiskane. So gotovi ljudje, ki ne hodijo nikdar v kino, pač pa zelo marljivo v gledališče. Število teh je razmeroma majhno. So pa spet ljudje, ki so redni obiskovalci kina. Takih je razmeroma veliko število.

DODATNE ŽIVILSKE NAKAZNICE za težake za mesec marec bo mestni preskrbovalni urad začel deliti po številkah potrdil tako, da pridejo na vrsto v petek 5. t. m. številke 1—100, v soboto, 6. t. m. od 101—200, v ponedeljek, 8. t. m. od 201—300; 9. t. m. od 301—400; 10. t. m. od 401—500; 11. t. m. od 501—600; 12. t. m. od 601—700; 13. t. m. od 701—800; 15. t. m. od 801—900 in 16. t. m. od 901—1000. Od 17. t. m. dalje bo mestni preskrbovalni urad sprejemal reklamacije. Upravičenci bodo dobili dodatne živilske nakaznice samo s potrdilom in samo do 25. vsakega meseca, ko morajo biti nakaznice prevzete. Podjetja morajo še isti mesec vrniti potrjene sezname št. III. Za ta namen posluje urad vsak dan od 8. do 12. in od 15. do 18. v palači Bata, I. nadstropje, soba št. 3.

KULTURNI OBZORNIK

Niccodemi: »Postružka«

Dario Nicodemi, italijanski pisatelj iger (1874 do 1934) in pred smrtjo predsednik Društva italijanskih dramatskih pisateljev, je šele kot španski pisatelj v Južni Ameriki »po ovinkih prišel v italijansko književnost«, kakor pravi prevajatelj *Mijo Goričar* v uvodu. Pri nas je znan zlasti po dveh komedijah: *»Učiteljica«* in *»Postržek« (Scampolo)*, ki imata obe že domovinsko pravico na naših odrih že iz prejšnjih časov. To zadnjo »Scampolo«, ki je dobila svetovni sloves ter je v času novega ekspresionističnega rousseaujevstva po vojni (napisana leta 1916.) šla po vseh evropskih odrih (tudi pri nas), je pisatelj pozneje prelil v prozo in podal novelistično zaokroženo in dramatsko enotno povest, ki je zdaj izšla v slovenskem prevodu v Slovenčevi knjižnici pod naslovom *»Postružka«*. To slovensko ime je dobila gotovo v mislih na Vadnalovega »Otoškega postržka« ter je posrečeno spremenjeno za žensko osebo, dočim je prevajalec komedije uporabil kar Vadnalovo besedo, ki predstavlja moško osebo. S tem izrazom, vzetim iz Pleteršnika, je ponazorjena oseba, ki ni ne otrok ne dekle, tako kot — postržek, to je ostanek testa, ki ga je premalo za štruco, preveč da bi ostal.

In tak preprost, nešolan otrok rimske ceste, ki pa se že zaveda deklištva, je ta Nicodemijeva Postružka. Dete Rima brez staršev, zgodaj vrženo na cesto, ki pa ohrani v vseh težavah svojo prostodušnost in iskrenost čustvovanja ter naravno nepokvarjenost. Na drugi strani pa vidimo moralno izkvarjeni Rim, inženirja Tita, ki živi s svojo priležnico v vednem prepiru in v novi strasti, zopet drugega, išče, da bi zveselil svojo zakonsko dolgočasnost ter hlepi po mladi lepotici. Ob tej preprosti, nepokvarjeni deklici kljub silni revščini in cesti, se odkriva pokvarjenost drugih. Brezposelni inženir Tito, ki živi z barsko pevko, sprejme dekletce k sebi v družino kot dekletce, toda ona je med tem dorastla v ženo in ga vzljubila z iskreno ljubeznijo. Nasprotje med to požrtvovalno ljubeznijo ter izkoriščujočo, kakršna je Frankina, je podano zelo drzno ter pripelje končno do tragedije. Inženir, katerega ljubi Postružka s tako silo, da se zaradi njega uči tudi brati in pisati in od koprnenja po njem naravnost telesno oslabi, se ob vrnitvi iz Libije, kjer je dobil zaslužek in blagostanje, zopet preda Frankini telesnosti; to pa Postružko tako prevzame, da svojo tekmovalko zabode. Lepo poantiran je epilog, kjer se Postružka spominja svojega zvestega psa Tita, za nezvestega inženirja Tita pa nima več čustva, le srce ji od bolesti otrpne na bregu Tibere.

Taka je ta Postružka, ki ima v sebi prvine Rousseaujeve primitivnosti (stavek na str. 100. o družbi, ki prvotno dobroto s svojim naukom o dovoljenem in nedovoljenem človeka samo pokvarja!?), na drugi strani pa Shawski motiv iz starodavne zgodbe o Pigmalionu. Povest je pisana zelo spretno, naravnost kot drama, kjer je zlasti v osrednjih poglavjih ohranjena popolnoma komedijska kompozicija, enotnost prostora in komične karikature pokvarjenosti višjih slojev. Vsekakor je prijetno branje, spada pa v vrsto lahkih zgodb, kakor je vsa komedija vzeta iz lahkega mondenega sveta. *Povest ni vzgojna* — kakor bi kdo mislil iz prijetne naslovne podobe, da je to kakšen pandant »Bučku«, bo pa za odrasle živahno branje, zlasti še ker je prevod Mija Goričarja izredno svež in nazoren. Ljudje, ki so videli komedijo v gledališču, bodo še dvakrat radi brali to zgodbo o rimskem dekletu, ki je na dnu življenja in v vzdušju visoke pokvarjenosti ohranila tako romantično čisto svežost duše in razuma: le škoda, da je v koncu doživela tako tragiko; zato pa človek z njo še bolj čustvuje. V povesti pogrešamo samo prave etične globine. td

Razprave iz Etnologa

V zadnjem *Etnologu*, ki je izšel pred dnevi, je več pomembnih razprav iz slovenske etnografije. Ker je danes veliko zanimanje za slovenske stare običaje in navade ter njihovo razlago, bomo o teh razpravah podrobneje poročali. Sedaj podajamo vsebino prve razprave ravnatelja *dr. Fr. Kotnika: Blagoslov zelišč na kres in čar kresnic.*

Avtor govori v tej razpravi o blagoslovu zelišč na kres, ki se vrši pri Sv. Janžu pri Ptuju, podružnici Sv. Vida, in menda isti dan tudi v sosedni župniji v Leskovcu pod Halozami, o čemer priča lepa slika, ki je na 15. strani objavljena. Župnijo Sv. Vida pri Ptuju so upravljali že od leta 1617. oo. minoriti. Kresnice mu ne pomenijo določenega botaničnega pojma, ampak vse one rastline, ki so po narodnem izročilu že izza davnih časov ozko povezane z običaji o kresu. — Običajen je tudi blagoslov zelišč na Veliko Gospojnico, izpričan je v Slov. krajini in v nekaterih krajih lavantinske škofije, n. pr. v Makolah. Ob Porcijunkuli in ob drugih prilikah pa so tudi kapucini blagoslavljali različne rože. Besedilo blagoslova pri Svetem Janžu, ki ga je zasledil v rokopisu, pridejanem izvodu lav. obrednika pri Sv. Vidu, je že zaradi tega zanimivo, ker nam pojasnjuje razne narodne običaje s kresnicami. Običaji niso nastali po besedilu, ampak so bili že med narodom razširjeni, ko je besedilo nastalo. Tekst latinskega besedila zahteva tudi razlage, ki jo je avtor podal v poglavju: »Nekaj komentarja k besedilu.« Blagoslovljene rože so polagali v hiše, postelje, izbe in tudi drugam. Z njimi so se umivali (kopali v kopelih), kakor še danes rahitične otroke po Ptujskem polju in deloma v Slov. goricah kopljejo v vodi, v katero polagajo blagoslovljene rastline. A to kopanje in umivanje na kres je ostanek poganske lustracije (očiščevanja) z vodo, kakor je skakanje čez goreči kres lustracija z ognjem. Petrarca opisuje l. 1333. v pismu iz Kölna kardinalu Colonni tak ljudski običaj. Sv. Avguštin je videl v Libiji nekaj podobnega in označuje to kot poganski običaj, Caesarius iz Arlesa (470—542) ga imenuje »cultura diaboli«. Blagoslov priča o starih običajih in vražah z zelišči in o zdravilni moči kresnic. — V frančiškanski knjižnici je v Rituale franciscanum zasledil tiskan tekst istega blagoslova, ki je eksistiral že l. 1656. v isti obliki.

Kresnice je naša narodna tradicija opletla z bajnim čarom in to izročilo podaja avtor iz raznih naših krajev iz tiskanih, rokopisnih in ustnih virov. Nazadnje pa je dodal tem izročilom in običajem tudi nekaj razlage: čar za prihodnost, ki je združen tudi z ljubavnim čarom, čar po analogiji, čar plodovitosti z bezgom, lajšanje poroda in analogijo običaja s Prevorja, kjer okrase živinske glave z zvezdno kresnico in zavarujejo hlev in potaknejo cvetje v hlevsko streho, z rimskimi Palilijami, kakor jih je opisal pesnik Ovidij v Fastih IV.

Na koncu razprave dostavlja avtor, da je to delo šele načeto. Pa že ta razprava je precej razgrnila kulturno sliko, ki se nam javlja v teku dolgih stoletij. Treba je posamezne kulturne plasti skrbno odluščiti, da se nam bo končno prikazala prvotna slika.

Tako nam je ravnatelj dr. Kotnik s svojim širokim folklornim znanjem zopet napisal novo razpravo, s katero se uvršča med najmarljivejše in najboljše slovenske etnografe. td

Drobne novice

Koledar

Sobota, 6. sušca: Perpetua in Felicita, mučenici; Koleta, devica.

Nedelja, 7. sušca: 3. predpostna nedelja; Tomaž Akv., spoznavalec in cerkveni učenik ; Gavdioz, spoznavalec.

Lunina sprememba: 6. sušca: mlaj okoli 11.34. Herschel napoveduje mrzlo in vetrovno vreme.

Novi grobovi

†S. Karmela Potočnik. V Ljubljani je umrla bivša prednica šolskih sester v Mariboru, sestra Karmela Potočnik. Blago rajnico bodo pokopali v nedeljo, 7. sušca popoldne iz kapele na Žalah na pokopališče.

† Marija Kalister. Po dolgem bolehanju je umrla v Ljubljani 84 letna gospa in mati Marija Kalister. Blago mater bodo pokopali v nedeljo, 7. sušca ob pol treh popoldne iz kapele sv. Janeza na Žalah.

† Ivo Šubic. V Celju je 28. februarja za vedno zatisnil oči bivši magistratni direktor Ivo Šubic. Sv. maša zadušnica za zaslužnim rajnim bo 8. sušca ob osmih v frančiškanski cerkvi.

Naj vsem rajnim sveti večna luč! Vsem, ki žalujejo za njimi, naše iskreno sožalje!

Regulacija okolice Žal

Mestna občina ljubljanska objavlja v »Službenem listu«, da namerava regulacijo zemljiškega kompleksa med Svetokrižko in Šmartinsko cesto v okolišu Žal in pokopališča spremeniti tako, da so kompleks med Žalsko in Šmartinsko cesto proglasi za stavbišča, zazidljiva po novem regulacijskem načrtu z enonadstropnimi stanovanjskimi hišami v vrstnem sistemu. Del tega kompleksa pa bo za javne prometne namene in za nasade.

Kompleks med Žalsko in Svetokrižko cesto (Žale) je pa določen za javne namene, torej za komunikacije, parke in za pogrebne ter pokopališke javne naprave.

Sprememba regulacije je utemeljena s tem, da se na eni strani omogoči bolj ekonomična in racionalnejša izraba tega zemljiškega kompleksa zaradi povečanja reala, ki naj se zazida in tako poživi gradbena delavnost, na drugi strani pa, da se občin razbremeni velikih stroškov za nakup zemljišč za javne regulacijske namene ter da se pospeši uresničenje programa za smotrno ter estetsko in arhitektonsko ustrezno ureditev Žal. To razglaša mestna občina z dostavkom, da bosta ta spreminjevalni regulacijski načrt in uredba o njega izvajanju interesentom razgrnjena ob uradnih urah od 9. do 12. ure v tehničnem oddelku mestnega poglavarstva, soba št. 54 v II. nadstropju kresije na Nabrežju 20. septembra, in sicer mesec dni, pričenši s 16. dnem po objavi tega razglasa v »Službenem listu za Ljubljansko pokrajino«.

Morebitne pomisleke in pripombe k temu spreminjevalnemu regulacijskemu načrtu morajo interesenti predložiti mestni občini ljubljanski vsaj v 15 dneh po razgrnjenju načrtov, sicer ne bodo upoštevane.

Kupujte svetovno znani roman

»POSTRUŽKA«

spisal Dario Nicodemi, prevedel M. Goričar, ki je izšel v »Slovenčevi knjižnici«!

(Gosp. prevajalec M. Goričar naj nam oprosti, da smo zamenjali njegovo ime z imenom prevajalca druge knjige iz naše zbirke.)

Postružka (Scampolo) je deklica, ki ji usoda ni dala užiti ljubezni staršev. Čisto sama je prepuščena ulicam velemesta, vsem življenjskim nevarnostim — vse od gladu pa do izkoriščanja njene nebogljenosti po ljudeh. Tudi na svojo čisto ljubezen ne dobi lepega odziva, ampak v silnem razočaranju v bolesti umre.

Knjigo dobite po vseh knjigarnah in trafikah.

— **Sv. maša zadušnica** za blagopokojnega g. Iva Šubica, bivšega magistratnega direktorja v Celju, bo v ponedeljek 8. t. m. ob 8 v frančiškanski cerkvi.

— **Že 15. dan lepo vreme.** Najstarejši Ljubljančani, kakor sami zatrjujejo, ne pomnijo, da bi v svečanu in sušcu tako dolgo držalo lepo vreme, kakor se je to primerilo letos, ko imamo že od 17. februarja naprej neprestano lepo, toplo in sončno vreme. To izredno lepo vreme ljubljanski obdelovalci vrtov kaj marljivo izrabljajo ter so že napravili in uredili mnoge njivice in gredice. Sade v prvi vrsti zgodnji grah, katerega seme pa je težko dobiti, dalje sejejo tudi že razno zelenjavo. Tudi čebulček so nekateri že začeli saditi v prepričanju, da mu mrzlo vreme ne bo škodovalo. Nekateri napovedujejo, da bo v marcu še močno snežilo in da bo pritisnil močan mraz. Vendar smo lahko veseli, da smo najhujše dneve zime premagali in da imamo pravo, trdo zimo že za seboj. V četrtek je zapihal in začel ostro briti mrzel sever. Hladen val je vdrl v deželo in zato povzročil primeren padec dnevne temperature. V sredo je bil zaznamovan rekord dnevne maksimalne temperature, ko je bilo +19.2, toda v četrtek je bil dosežen temperaturni maksimum +7.8, padec za 12.4 stopinje. Izredno lepa in jasna je bila noč. Nebo prepreženo z zvezdami. Lepi so bili gostosevci, ki napovedujejo, da bo ostalo še nekaj dni lepo in sončno vreme. V petek zjutraj je pritisnil zmeren mraz ter je jutranja temperatura padla pod ničlo. Bila je kar —6.2, kar je redkost za marec, ko je bilo prejšnji dan +1.4. Padla je po travnikih slana. Stoječe vode so zamrznile. V petek zjutraj je legla na barjansko ravnino tanka plast megle, zelo nizko pri tleh. Znak za lepo vreme. Barometer tudi napoveduje, da ostane še nekaj dni lepo vreme. Barometer je dosegel v petek izredno visoko stanje. Bilo je 779.9 mm, kakor je to bilo že 19. februarja.

— **Marčna številka Knjižic** ima naslov »Naš oče«; druga obvestila so bila prezgodnja. Knjižico, ki lepo razkrije socialno delo papeža Pija XII., je spisal znani pisatelj dr. Vilko Fajdiga. Cena 1 lira. — V zbirki rakovniških Knjižic se dobi tudi življenjepis Pija XII. Vse knjižice, ki še niso pošle, se dobijo stalno v Mladinski založbi. Tam si jih tudi lahko naročite.

— **Razne nesreče na deželi.** 69 letni posestnik Alojzij Rus v Velikem Gabru na Dolenjskem je padel pod konja. Dobil je poškodbe na glavi in na rokah. — Na Brezovici stanujoča 8 letna posestnikova hčerka je padla in si zlomila desno nogo. — 2 letni posestnikov sin Fran Japelj v Mali Ligojni pri Vrhniki je bil podrt od nekega kolesarja na cesti. Dobil je hude poškodbe na glavi. — V Trebnjem je 58 letna posestnica Alojzija Mikličeva padla in si zlomila levo nogo. — V Kozarjah je padel z voza in si zlomil desnico 78 letni posestnik Janez Laznik. — 59 letna posestnikova žena Ivana Moše v Vidmu si je pri padcu zlomila levo roko. — V Bizoviku si je 10-letni zidarjev sinček Avgust Krpan zlomil v kolenu levo nogo. — 8 letnega posestnikovega sina Antona Novaka v Bruhanji vasi je konj močno ugriznil v desno roko in mu odtrgal kos mesa.

Iz Novega mesta

Ljudska posojilnica

z. z n. j. v Novem mestu

sprejema vloge »a vista« in vezane vloge proti primernim obrestim, depotne naložbe pa brezplačno — vse razpoložljive vsak čas. Daje kratkoročna posojila in posojila na tekoči račun. - Vnovčuje čeke italijanskih bank. — Varčujte, dokler imate dohodke!

Iz dela in življenja - od tu in tam

Iz Gorizije

Gorizijski nadškof v Udinu. Gorizijski nadškof msgr. K. Margotti se je mudil te dni v Udinu, kjer je bil gost udinskega nadškofa Nogare.

Drvarjeva smrtna nesreča. Pri potoku Tribussi so našli kmetovalci iz tamošnje okolice truplo okoli 40 let starega moškega. Ugotovili so, da gre za drvarja Valentina Colencha iz Ripafrede di Voloschia pri Idriji. Domačin je pred odhodom z doma dejal, da gre nasekat drva ob potoku Tribussi. Pri tem pa se mu je verjetno spodrsnilo na strmini, od koder je strmoglavil v narasli potok. Pokojnik je bil marljiv delavec. Vsi domačini toplo sočustvujejo z njegovo bridko usodo.

Z Gorenjskega

Vprašalne pole delovnega urada. Gorenjski časopis obravnava vprašalne pole delovnega urada, ki jih glede na totalno mobilizacijo morajo izpolniti vsi tisti, ki po odredbi od totalne mobilizacje niso izvzeti. Ker mora biti popis končan do 15. marca, daje časopis potrebna navodila. Tako pojasnjuje, da se pri šolarjih nanaša oprostitev le na učence in učenke javnih srednjih ali višjih šol. Zglasiti pa se morajo učenci in učenke strokovnih šol, na pr. trgovskih ali rudarskih šol, pa tudi vseučiliščniki. Na priglasni poli morajo vsi navesti svoje osebne podatke, dalje pa je treba odgovoriti še na druga vprašanja, kakor na pr.: število in starost v gospodinjstvu živečih otrok; število hišnih pomočnic; če je kdo poklicno zaposlen, kot kaj in pri kom, čas dela tedensko in dnevno; če je prej delal v poklicu, kot kaj, pri kom in koliko časa, zakaj je delo opustil; če ima delavsko knjižico; če se ta čas poklicno izobrazuje in za kateri poklic; če je poklicno izučen; vsa šolska izobrazba. Navesti je treba tudi častna opravila v javnem življenju, tako pri nemškem Rdečem križu, pri letalski zaščiti ali pri stranki in njej priključenih organizacijah in socialnih ustanovah. Na koncu vprašalne pole lahko vsakdo izbira med tremi temeljnimi izjavami, ki se glase: 1. stavim se delovnemu uradu za delovno službo v vojnem gospodarstvu na razpolago; 2. stavim se delovnemu uradu v vojnem gospodarstvu na razpolago pod sledečimi pogoji: (n. pr. poldnevna zaposlitev, zaželeni način službe, oskrba otrok itd.); 3. moji delovni službi v vojnem gospodarstvu nasprotujejo sledeči razlogi, za kar prilagam naslednje priloge. — Glede na te izjave bodo delovni uradi, kolikor bo mogoče, uvaževali želje glede načina službe, potem ko bodo preiskali upravičene želje. Pri navedbah bolezni ali bolečin bo za primer potrebe opravil preiskavo zdravnik delovnega urada.

Pomlad na Gorenjskem. Tudi vsa Gorenjska je deležna lepega pomladanskega vremena, kar dokazuje dopis v »Karawanken Bote«, ki opisuje Matijev dan v Kranju takole: »Dasiravno je do Gregorja še skoraj tri tedne, že žgoli v ranih jutranjih urah črni ženin kos in vabi družico v svate. Široko se šopiri in požvižgava v vrhu drevesa s svojim, še od mraza hripavim glasom. Po grmovju se preletava rdeča taščica in s strahom cvrči vzhajajočemu soncu v pozdrav. Sinica, prva znanilka pomladi, cicifujka po sadnem drevju in obira še zadnji mrčes izza drevesnega lubja. — Izredno toplo sonce je že precej visoko na nebu in blagodejno obseva naravo na zemlji. Njegovi gorki žarki so zvabili že nebroj raznega cvetja iz zimskega spanja. Teloh je prvi dvignil svojo premraženo glavico, trobentica trobenta v ustih mladine bližajoči se pomladi v pozdrav. Zvonček prešerno pozvanja mimoidočim svojo pomladansko pesem. Zlati lapuh noče več dremati, kot cekin v rosni travi se svetlika. Mačice po grmovju že zaspano lezejo iz svojih rjavih kožuščkov. Vso to prvo prebujajočo se naravo pa obletavajo predrzni metulji citronči in beli citronči. Zgodaj so se zdramili, kajne? Po sončnih robeh posedajo upokojenci, po stezicah prepeljavajo mlade mamice svoje kričače, bosonogi otroci nabirajo cvetlice in režejo mačice. Tak je bil v Kranju Matijev dan leta 1943.«

Zborovanje ženstva v Boh. Bistrici. Pred nedavnim je bilo v veliki dvorani gostilne Murn zborovanje ženstva. Krajevna voditeljica žena je najprej pozdravila navzoče in okrožno voditeljico žena Kronthalerjevo, ki je nato lepo govorila o delu in položaju žene v vojni.

Sprejem žena v organizacije nemškega ženstva v Kamniku. Pred nedavnim so v Kamniku slovesno sprejeli prve žene v organizacijo nemškega ženstva. To priložnost je porabila tudi voditeljica žena vse pokrajine in je obiskala Kamnik, kjer je dopoldne govorila v okrožni hiši ženskim voditeljicam, popoldne pa na dveh zborovanjih 500 ženam v Kamniškem domu. Tu so bile ženam izročene tudi članske izkaznice.

Tečaj za obrtnike. V Domžalah je nemška delovna fronta pridedila tečaj za obrtnike, trgovce in gostilničarje. Poročevalec je bil Huemer iz Kamnika.

S Spodnjega Štajerskega

Čebelarstvo na Spodnjem Štajerskem. Letošnjo pomlad se čebelarji na Spodnjem Štajerskem živahno organizirajo. Tako so se združili v Ljutomeru, Ormožu, Veliki Nedelji, na Zg. Muti, v Marenbergu, Sv. Lovrencu na Pohorju, v Apačah in Rušah že v strokovne skupine. Nove strokovne skupine v pomembnejših krajih bodo še ustanovljene. Tudi v Mariboru je bila ustanovljena krajevna strokovna skupina čebelarjev, predsednik je Oto Črepinko, odbornika pa Franc Kirar in Štefan Pušaver. Vsega skupaj je na Spodnji Štajerski okrog 6000 čebelarjev, ki premorejo nekaj nad 25.000 panjev.

10.000 rudarjev na zborovanju. — O zvezi z letošnjim pomladanskim tednom zborovanj v začetku marca, so bila številna zborovanja po vsej Spodnji Štajerski. Štajerska domovinska zveza je priredila v treh največjih rudarskih krajih trboveljskega okrožja velika delavska zborovanja in sicer v Trbovljah, Zagorju in Hrastniku. Na ta zborovanja je prišlo vsega skupaj 10.000 ljudi, največ rudarjev. Višek zborovanj v trboveljskem okraju je bil v Trbovljah, kjer je govoril zvezni vodja Steindl veliki množici 4500 rudarjev.

Odlikovani Štajerci. — Z železnim križem I. razreda je bil odlikovan tudi na Spodnjem Štajerskem dobro poznani športni učitelj poročnik Helmut Pulko. Z železnim križem II. razreda pa je bil odlikovan desetnik Jožef Kukovec iz Bukovcev pri Sv. Marku niže Ptuja. Desetnik je na vzhodnem bojišču in je sin blokovnega vodje Franca Kukovca.

Poroke. — V Celju sta se poročila celjski fotograf Adolf Perišič in Terezija Mohr.

Na dunajskem vseučilišču je bila promovirana za doktorja vsega zdravilstva hčerka umrlega mariborskega odvetnika in mestnega svetnika dr. Oskarja Orosela, Ilza Orosel, poročena von Sternbach.

Kaznovan avtoizvošček. Avtoizvošček Andrej Stumpf iz Sladke gore pri Šmarju pri Jelšah je s svojim avtomobilom prepeljal lani 19. septembra dve potnici, ki nikakor nista bili upravičeni, da bi potovali z avtomobilom. Dalje te vožnje tudi ni vpisal v zapisnik voženj. Policija ga je zato kaznovala s 6 tedni zapora in z globo 200 RM.

Smrtna kosa. — V Mariboru je umrl 63 letni upokojeni poštni uslužbenec in hišni posestnik Anton Rantaša, ki je bil v Mariboru splošno znan. V Radgoni je umrl 52 letni zastopnik tvrdke Bouvier, Karl Favai v 52. letu starosti.

Iz Hrvaške

Najnovejše zakonske odredbe v NDH. »Narodne Novine«, uradni list vlade NDH, objavlja več zakonskih odredb, ki so bile izdane v Zagrebu v zadnjem času. Med drugim so objavljene sledeče odredbe: Zakonska odredba o prenehanju poslovanja ustaškega disciplinskega in kazenskega sodišča, zak. odredba o spremembah in dopolnilih odredbe o pošiljanju nezanesljivih in nevarnih oseb na prisilno delo v delovna taborišča, zak. odredba o spremembah in dopolnilih odredbe o zdravstveni zaščiti državnih uslužbencev, zak. določila o dopolnilu odredbe o odvetnikih in zak. odredba o zavarovanju osebja »Hrvatsk. rečnega brodarstva«.

Po objavljeni zak. odredbi mora dosedanje ustaško disciplinsko in kazensko sodišče do 30. junija t. l. dokončati vse predmete, v nasprotnem primeru jih pa mora izročiti v nadaljnje postopanje rednemu sodišču. V kolikor se pa posamezni predmeti nanašajo na člane ustaške milice, jih bo po omenjenem roku obravnavalo sodišče hrvatskih oboroženih sil. Zak. odredba o spremembi in dopolnilu odredbe o pošiljanju nezanesljivih in nevarnih ljudi na prisilno delo v delovna taborišča, pa določa, da bodo vsi državni in samoupravni uradniki, ki bi jih zadela ta kazen, lahko odpuščeni iz službe brez pravice do pokojnine.

Nadaljevanje rednega šolskega pouka v Zagrebu. Po daljših zimskih počitnicah, med katerimi so učenci zagrebških srednjih in ljudskih šol sicer dobivali od svojih profesorjev in učiteljev domače naloge, je 1. februarja zopet pričel na vseh zagrebških srednjih in ljudskih šolah reden šolski pouk.

Ustanovitev delavske visoke šole v Zagrebu. Dne 25. februarja so v Zagrebu odprli Delavsko visoko šolo, v kateri bodo funkcionarji delavskih organizacij dobivali višjo strokovno in stanovsko izobrazbo.

Tečaj za organiziranje kmečkih knjižnic in čitalnic. Od 21. do 28. maja t. l. bo v Zagrebu tečaj za organiziranje kmečkih knjižnic in čitalnic.

Zagreb bo obdelal vso razpoložljivo zemljo. Zagrebška občina je pozvala meščanstvo, naj obdela vsak kotiček razpoložljive zemlje. Kdor bi razpoložljivega zemljišča ali stavbišča ne mogel sam obdelati, ga bo dala obdelati sama mestna občina.

Iz Srbije

Italijansko-nemški koncert v Beogradu. Prejšnji teden se je mudila v Beogradu popolna vojaška godba XI. italijanskega armadnega zbora ter je skupno z vojaško godbo nemške posadke v Beogradu priredila velik koncert v tamošnjem gledališču. Za koncert je bilo v vseh beograjskih krogih veliko zanimanje ter so bili vsi prostori razprodani. Navzoč je bil med drugimi tudi italijanski poslanik Ekse. Manelli z vsem svojim osebjem, italijanski častniki, nemški vojaški poveljnik v Srbiji topniški general von Bader z vsemi svojimi vojaškimi in civilnimi sodelavci ter zastopniki srbske vlade. Na sporedu so bila dela italijanskih in nemških skladateljev. Koncert je pričel z narodnima himnama obeh zavezniških držav. Italijanska vojaška godba je dovršeno podala prolog k Leoncavallovemu »Bajazzu«, več komadov iz »Aide« in Puccinijevih skladb. Med drugim »Inno a Roma«. Koncert, na katerem so nastopili kot solisti odlična slovenska operna pevka v Beogradu Anita Mezetova, Evgenija Vagliani, Aleksander Kolacio in Krsta Ivič, sta zaključili obe vojaški godbi s koračnico »Bombe na Anglijo«.

Povečanje pridelka soje v Srbiji. Lanskoletni kmečko-gospodarski načrt v Srbiji je predvideval tudi gojitev soje, nove kulture, ki je dotedaj v Srbiji sploh še niso poznali. Za gojitev soje je bila določena površina 6000 hektarjev. Pridelek soje v Srbiji se je dobro obnesel ter je sedaj srbska državna uprava sklenila povečati površino za njeno gojitev od 6000 na 8000 ha. Potrebno seme bodo dobili kmetje od delniške družbe »Uljorod«.

PROGRAM

»NAŠE KNJIGE«

za leto 1943

Prvo polletje:

1. Exupéry: VETER, PESEK IN ZVEZDE
2. Jovkov: DOMAČIJA NA MEJI
3. Cronin: CITADELA
4. Budak: MUSINKA

Naročnina je L 180·— (6 obrokov po L 30·—)

Drugo polletje:

5. Salminen: KATRINA
6. Timmermans: KMEČKI PSALM
7. Cloete: KOLESA SE VRTIJO
8. Crivelli: ŽIVLJENJE RAFAELA SANTIJA

(Naročnino javimo kasneje)

ZALOŽBA »NAŠE KJIGE«

LJUDSKA KNJIGARNA

v Ljubljani — Pred škofijo 5

Drobna ljubljanska kronika

Dovoljenja za prehod kontrolne črte. Združenje kmetovalcev opozarja vse one kmetovalce, ki so se prijavili za prehod preko kontrolne črte v svrho obdelavanja polja, da dvignejo dovoljenja v pisarni Združenja, Gosposvetska cesta 2-I.

V spomin blagopokojnega strica, inž. Franca Žužka poklanjata rodbini Brejc in Vencajz 300 lir za trnovsko Vincencijevo konferenco. Bog plačaj!

Podružnica sadjarskega in vrtnarskega društva v Mostah sporoča vsem članom in interesentom, da bo v nedeljo, dne 7. marca t. l. ob 17 v Mladinskem domu na Kodeljevem predavanje o gojenju zelenjave.

Opozarjamo na IX. simfonični koncert našega simfoničnega orkestra pod vodstvom dirigenta D. M. Šijanca, ki je sestavljen izključno le iz del, ki so jih napisali slavni mojstri v plesnem ritmu. Med drugim bomo slišali na tem koncertu predigro k Straussovi klasični opereti »Netopir«, pa tudi znameniti valček iz Rihard Straussove opere »Kavalir z rožo«. Zastopani bodo Rossini, Ponchielli in Weber, pa tudi Lehar. Iz slovanske glasbe je vzet 8. slovanski ples, ki je najbolj znan in najbolj priljubljen iz celotne zbirke 16. plesov nesmrtnega mojstra. Domača glasba je zastopana z Bernardovim simfoničnim kolom. Koncert bo v ponedeljek, dne 8. t. m. ob pol 7 zvečer v veliki unionski dvorani

Učite se strojepisja! Novi eno-, dvo- in trimesečni dnevni in večerni tečaji pričnejo v ponedeljek, 8. marca. Najuspešnejša desetprstna učna metoda. Učnina zmerna. **Specialna strojepisna šola:** Največja moderna strojepisnica! Raznovrstni stroji. Informacije in prijave dnevno. Zahtevajte brezplačni prospekt: **Trgovsko učilišče »Christofov učni zavod«, Domobranska 15.**

5. javna produkcija šole Glasbene Matice bo popoldne ob 17 v mali filharmonični dvorani. Spored, ki bi ga lahko navedli pod skupnim naslovom »Rajajmo«, prinaša najrazličnejša dela od klasične do sedanje glasbe, ki jih bodo izvajali gojenci violinskega, klavirskega oddelka in oddelka za flauto. Nastopili bodo naslednji gojenci: klavir: Podvršič Majda, Neuberger Lidija, Meršol Stanislav in Josip, ki igrata štiriročno Privšek Joško, Paulin Eva, Šškerjanc Beatriče, Korenini Janez, Geržina Majda, Lukec Zdenka, Jeras Eva, Rupnik Jana, Lehpamer Sonja, Miklavčič Mirjam, Mahnič Vanda, Brichta Metka in Bonsack Majda. Iz violinskega oddelka: Turk Ivo, Hubad Josip, ki igrata vsak samostojno, nato pa skupaj ob spremljevanju ge. Mirce Sancinove, ki spremlja pravtako Kortinik Marjana. Dalje Vatovec Rajko ob spremljevanju ge. Bizjakove in flautist Starešinič ob spremljevanju Horvat Miloše. Ravnateljstvo vabi starše in prijatelji mladine, da posetijo produkcijo.

Vodstvo »korepetitorija« vabi starše dijakov **srednjih, meščanskih in ljudskih šol,** da jih vpišejo k nam, kjer jih dnevno pripravljamo iz vseh predmetov za naslednji dan. Za vsakega vodimo kontrolo o uspehu na šoli. **Posebni tečaji za privatne in razredne izpite!** Honorar zmeren, revnejši popust! Vpisovanje dnevno od 8 do 12 in 14 do 16. — **Korepetitorij, Mestni trg 17-I.**

Nevesta iz Amerike je naslov izredno zabavni Janko Mlakarjevi komediji, ki jo bodo igrale članice Sindikata hišnih poslov v nedeljo, **dne 7. marca** ob 5 popoldne v dvorani Pokrajinske delavske zveze, Miklošičeva c. 22. Poleg tega je še glasbeni program. Vse vabimo, da gotovo pridejo na to prireditev ter naj povabijo tudi prijatelje in znance. Predprodaja vstopnic eno uro pred pričetkom igre v vestibulu pred dvorano. — Vabi Sindikat hišno-gospodinjskih poslov.

Občinski svetnik, in mestni sluga, prijetna branjevka, zaročenka, časnikar, tiskarnar s svojo ženo, nazadnje celo sodni dvor in Tonček ... vsi ti nas bodo jutri — na pustno nedeljo na vso moč zabavali v uspeli veseloigri: **»VIHAR V KOZARCU«,** katero uprizori **jutri točno ob 6 Rokodelski oder.** Predprodaja vstopnic bo dopoldne na dan predstave od 10 do 12 in tri ure pred predstavo v društveni pisarni, Petrarkova 12-I., desno.

Na pustno nedeljo, ob 5 popoldne v frančiškansko dvorano na veseloigro **»Ulica št. 15«,** ki bo gotovo nudila dovolj veselega predpustnega razvedrila. Zanimanje za to igro je veliko, zato priporočamo vsem, ki si žele v nedeljo prijetnega razvedrila, da si pravočasno preskrbijo vstopnice v predprodaji v trgovini Sfiligoj in na dan predstave pri blagajni frančiškanske dvorane od 10 do 12 dopoldne ter dve uri pred pričetkom predstave.

Polenovka na trgu. V petek je tvrdka »Riba« na Pogačarjevem trgu v škofijski palači prodajala poleg posušenih morskih rib tudi sveže, zmrznjeno polenovko iz Severnega morja. Bilo je je več sto kg na prodaj. Cena 36 lir kg. Drugih rib ni bilo.

Nedeljsko zdravniško dežurno službo bo opravljal od sobote od 20 do ponedeljka do 8. zjutraj mestni zdravnik dr. Logar Ivan, Ljubljana, Cesta 29. oktobra 7.

V vsako hišo »Slovenca«!

Gledališče

OPERA, Sobota, 6. marca ob 17: **»Don Pasquale«.** Izven. Cene od 28 lir navzdol. — Nedelja, 7. marca ob 16. **»Zemlja smehljaja«.** Opereta. Izven. Cene od 28 lir navzdol. — Ponedeljek, 8. marca: Zaprto.

G. Donizetti: »Don Pasquale«. Komična opera v treh dejanjih. Osebe: Pasquale — Betetto, dr. Malatesta — Janko, Ernesto — Lipušček, Norina — Ivančičeva, notar — Skabar. Dirigent: A. Neffat, režija in scena: R. Primožič, zborovodja: R. Simoniti.

Prihodnji teden bo premiera Čajkovskega opere »Evgenij Onjegin« v novi zasedbi glavnih partij. Peli bodo: **Onjegina — Janko, Tatjano — Vidalijeva, Olgo — Golobova, Lenskega — Čuden.** Ostala zasedba partij bo ista kakor lani. Letošnja nova zasedba je nadvse zanimiva in bo gotovo pritegnila na novo zanimanje občinstva za to priljubljeno delo. Muzikalno vodstvo ima dirigent N. Štritof, režija in scena sta C. Debevca, zborovodja: R. Simoniti.

DRAMA, Sobota, 6. marca ob 17.30: **»Veliki mož«.** Red A. — Nedelja, 7. marca ob 14: **»Princeska in pastirček«.** Mladinska predstava. Cene od 12 lir navzdol. Zadnjikrat. — Ob 17.30: **»Jesen«.** Izven. Cene od 20 lir navzdol.

L. Prenner: »Veliki mož«. Komedija v treh dejanjih. Osebe: Vrhunec — Vl. Skrbinšek, Praznikova — Starčeva, Praznik — Cesar, Nada — Rasbergerjeva, Zorin — Brezigar, Votlina — Peček, Močerad — Košuta, Pivnik — P. Kovič, Volk — Lipah, Lisjak — Košič, Modrijan — Raztresen, Skaza — Bratina, Grajšek — Blaž, Mogočnik — Drenovec, Kresnik — Nakerist, Milka — Sancinova, komisar — Gorinšek. Režiser: M. Skrbinšek, scenograf: A. Gerlovičeva.

Naznanila

ROKODELSKI ODER. Nedelja, 7. marca ob 6 zvečer: Veseloigra: **»VIHAR V KOZARCU«.** Opozarjamo na predprodajo vstopnic, ki bo v nedeljo dopoldne od 10 do 12 in od treh dalje do pričetka v društveni pisarni, Petrarkova 12-I., desno.

FRANČIŠKANSKI ODER. Nedelja, 7. marca ob 5 popoldne: »Ulica št. 15« veseloigra v štirih dejanjih. Vstopnice v predprodaji v trgovini Sfiligoj in na dan predstave pri blagajni frančiškanske dvorane od 10 do 12 ter dve uri pred pričetkom.

RADIO, Sobota, 6. marca. 7.30 Pesmi in napevi — 8 Napoved časa. Poročila v italijanščini — 12.20 Plošče — 12.30 Poročila v slovenščini — 12.45 Simfonična glasba — 13 Napoved časa. Poročila v italijanščini — 13.10 Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini — 13.12 Orkester vodi dirigent Gallino — 14 Poročila v italijanščini — 14.10 Koncert radijskega orkestra vodi dirigent D. M. Šijanec. Operetna glasba — 15 Poročila v slovenščini — 15.15 Pokrajinski vestnik — 17 Napoved časa. Poročila v italijanščini — 17.10 Pet minut gospoda X — 17.15 Nove plošče Cetra — 17.55 Gospodinjsko predavanje v slovenščini — 19.30 Poročila v slovenščini — 19.45 Lahka glasba — 20 Napoved časa. Poročila v italijanščini — 20.15 Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini — 20.30 Filmska glasba — orkester Cetra vodi dirigent Barzizza — 21.25 Domovina v vojni — himne in pesmi izvajata orkester in zbor, vodi dirigent Gallino — 21.55 Moderne pesmi vodi dirigent Zeme — 22.15 Klasični orkester vodi dirigent Manno — 22.45 Poročila v italijanščini.

LEKARNE. Nočno službo imaje lekarne: mr. Sušnik, Marijin trg 5, mr. Deu-Klanjšek, Via Ariella Rea 4 in mr. Bohinc, ded., Cesta 29. okt. 31.

Koza je spremenila lice zemlje

Po opazovanju so dognali, da požro koze od 576 divje rastočih rastlin, nič manj ko 449, torej skoraj štiri petine, med njimi skoraj vse naše strupene rastline, ne da bi jim to kaj škodovalo in vprav to je pojasnilo za dobršen del svetovne zgodovine. In ker mimo tega vse sprejemajo kot krmo, celo kuhinjske odpadke, je iz tega nastal drug kos zgodovine gospodarstva, ki je vprav za nas, in še celo v dobi vojne, silnega pomena. Že leta 1928 so redili v Nemčiji dva in pol milijona koza, ki je njih udejstvovanje znašalo 400 milijonov mark, kar je več ko tedanji pomen vsega pridelanega krompirja. Te številke pa so se odtlej še povečale.

Koza je torej večjega pomena kot krompir.

Koza je namreč »krava siromašnih slojev«, je edina domača žival, ki jo utegne rediti tudi najbolj skromen dom in to ji je, zlasti v letih 1914—18, pridobilo splošen sloves. Koza daje mleko, pa kar zadosti — do 940 litrov na leto — i znjenega mleka izdelujemo odličen sir; pečeni kozliček je izborna jed, in na leto ima do osem mladih. Usnje iz kozje kože in kozje kože same imajo svojo vrednost, kozji rogovi se dobro prodajajo, kozji gnoj je odličen, zato ni čudno, da imajo tako dobičkanosno žival povsod radi doma, zlasti še, ko njena reja skoraj nič ne stane.

A na svetovno zgodovino vse to nič ne vpliva, vpliva pa koza nanjo na drugačen način, in sicer zaradi njene slabe navade, da najrajši pogrize popke in mlade lističe in da se ji nobena rastlina ne smili. Vprav to pa je spremenilo lice najlepšega dela Evrope, da so nekoč cvetoče deželo opustošene, uničene, da je prebivalstvo pregnano, da so države izgubile svojo moč in je zgodovina krenila na druga pota. Koza se je z narodi napotila proti jugu. Ko je bil ob koncu preseljevanja narodov ves Balkan razljuden in opustošen in je bilo dovolj prostora za nove priseljence, tedaj so v 5. in 6. stoletju priromali s severa semkaj pastirji s svojimi čredami kozá. Mirno so se naselili po deželah ob Adriji, od Hrvaške do Grčije, in njih črede so prav tako mirno nenehoma požrle vse zelenje in popje po novih gozdovih. Zaradi tega se od leta do leta niso mogli razrasti gozdovi, dokler niso bili hribi spremenjeni v kamnitne pustinje brez vode, v kraške pokrajine, v tisto skalnato ogrodje, ki še danes stoji mrtvo in neobljudeno. Grška kultura je ugasnila, Bizanc se je moral umakniti spričo tega opustošenja, pastirski narodi so ostali s svojimi kozami do danes in z njimi tudi kraška pokrajina, pomanjkanje vode in revščina. Le ob morskih bregovih so ostale zelene oaze in ondi so nastala mesta kot Trieste, Fiume, Pola, Spalato, Ragusa in dalje do Aten in Šparte. Taka je Istria, taka Hercegovina, takšni so »prekleti hribi« v Črni Gori Albaniji in večji del Grške. Vse to so razgozdene, izsušene, nenaseljene, od ljudi zapuščene pokrajine, ki je bila in je **njih nesreča — koza!**

Uvidevne državne oblasti so pač spoznale vzrok tega zla in so prepovedale, da bi se koze pasle po takih predelih. Že stara Avstrija in Ogrska sta z lepimi uspehi pogozdili pokrajine od Triesteja do Fiumeja. Nova hrvaška vlada nadaljuje to delo. Povsod se z morskih obal na obronkih bleščijo beli stebri, kar pomeni, da se ondi koze ne smejo pasti. A še zmeraj je ta lepi del Evrope, ki ima najkrasnejše podnebje, in kjer bi bili na leto lahko dve žetvi in tri — sama kamnitna pustota in tako bo tudi ostalo, dokler ne bo od tod izginila koza. Slično, škodljivo vlogo ima v Španiji in ob obalah Sredozemskega morja, čeprav ne tako škodljivo kot na Balkanu.

Pa bi vendar koza lahko postala tu kot izvor novega blagostanja, če bi jo pravilno redili in je ne bi pustili, da se pase, koder in kakor se sama hoče.

Kar se je posrečilo v Turčiji, namreč reja **angorske koze**, ki ima do pol metra dolgo, svileno dlako, to se more pod enakim podnebjem posrečiti tudi adrijanskim pokrajinam. Nova Turčija si je s svojo rejo angorskih kozá pripomogla do velike gospodarske moči. Prav čedni so denarci, ki jih prejme vsako leto za milijone kilogramov volne od angorskih kozá. Še bolj dragocene so koze, ki jih redijo bolj na jugovzhodu, in sicer so to **kašmirske koze**, ki dajejo 40.000 predilnicam volno za svetovno slavne **kašmirske ogrinjače**, ki se z njimi ne more kosati nobeno drugo blago na svetu. Francija se je nekoč okoristila s tem zgledom in je tudi v svoji domovini uvedla rejo kašmirskih kozá, ki se je jako obnesla.

A ondi, kamor bi prav za prav spadala, na jugovzhodu evropskega gospodarskega področja, tam ne vedo nič o tem. Tam še zmeraj biva kot vladarica svojega sveta, naša navadna koza ko kak hudobni demon. (D. R. Francé.)

Drevored samih velikanov

Trinajst kitajskih cesarjev iz rodbin Ming je pokopanih približno 70 km severno od Pekinga. Dva cesarja te dinastije pa sta pokopana blazu Nankinga. Il grobovom teh trinajst cesarjev iz rodu Mingov vodi kilometer dolga cesta, ki jo obdajajo na obeh straneh velikanski kamnitni kipi živali, leopardov, levov, kamel, slonov, a tudi vojskovodij in ministrov. Sleherni teh kipov je izklesan iz enega samega kosa. Na koncu te ceste se dviga veliko grobišče slavnega cesarja Jungloja, ki ga obdajajo stari hrasti in cedre. Semkaj spada žrtveniški tempelj, ki je še dobro ohranjen, in stoji na belem, marmornem stopnišču. Rumeno templjevo streho podpira šestdeset velikanskih lesenih stebrov in dela senco duši velikega cesarja. Grobovi ostalih dvanajst cesarjev so razkropljeni po samotni kotlini in njih žrtveniški templji, pokriti z rumeno opeko, se živo odražajo od zelenja častitljivih drevesnih skupin.

V šoli. — »Tonček, zakaj pa imaš toliko napak v nalogi?«

»Zato, da se bom kaj naučil, saj zmeraj pravite, da se človek iz napak kaj nauči.«

Pilotova nevesta. — »Nič več me nimaš rad, dragec. Prej si prišel k meni zmeraj v strmoglavem poletu, zdaj pa delaš vedno prej vijuge!«

Jopice, klobuki, bluze in rokavice . . .

za to pomlad — vidiš na tej pričujoči sliki! O jopicah in klobukih smo že pisali, kakšna bodo njih pota v pomladi 1943, o bluzah pa danes nekaj besed:

Poglejmo kakšne so letošnje! Tiste za šport-promenado in za dopoldneve so v obliki moške srajce, so jako preproste in vplivajo osvežujoče, mladostno in lahkotno. Noben nepotrebni okras ne moti soglasja. Bluze kratkih, ozkih ali malo mahedravih rokavov in zaprtega ovratnika so okrašene le z gladkimi gumbi, našitimi žepi, in finimi robčki. Blago je lahko tako ali tako. Za športne bluze je primerno platno, kreton ali šantung; za kostume pa svila, krep satin itd. Bele, enobarvne, črtaste, pičkaste ali progaste bluze so poživljene z ovratnico pisanih barv ali z robčkom, ki moli iz žepka. V visoko šolo dobrega okusa pa že spada zunanje, kako je treba vse te odtenke, vzorce itd. spraviti v sklad s krili, telovniki, kostumi, jopicami in paletoji. Takale sestava, na primer, bi bila jako dobra: Krilo je kostanjevorjave barve, telovnik iste barve in brez rokavov, a bluza svetlomodra, vzorčasta; ovratnica svetlordeča, a paletot rumenkaste barve in jako ohlapen. Ali pa tole: K belemu, gladkemu platnenemu krilu spada bluza jagodove barve in jopica, ki se njena barva ujema hkrati s krilom in z bluzo. Iz teh dveh primerov je razvidno, kako velika je obsežnost raznih sestavkov.

Jako lepe so bluze, ki si jih je letošnja moda omislila za popoldansko uporabo, torej za pražnje prilike. Te so na vse načine okrašene in po barvi blaga, po obliki vzorcev v blagu tako sestavljene, da so zares izredno lične. Vidimo ohlapne bluze in take, ki jih nosiš vrh krila, pa do bokov segajoče kozaške bluze, kratke bluze in bluze kot jopice. Rokavi so kratki ali dolgi, ozki ali široki in v zapestju tesni in nakodrani. Za bluzo si lahko izberemo rožasto, pičkasto, enobarvno svilo ali organdi ali taft. Priljubljeni so naprsni naborki, trakovi, čipke, šapotlji. Gumbi so ali iz blaga ali iz porcelana, stekla ali iz lončevine.

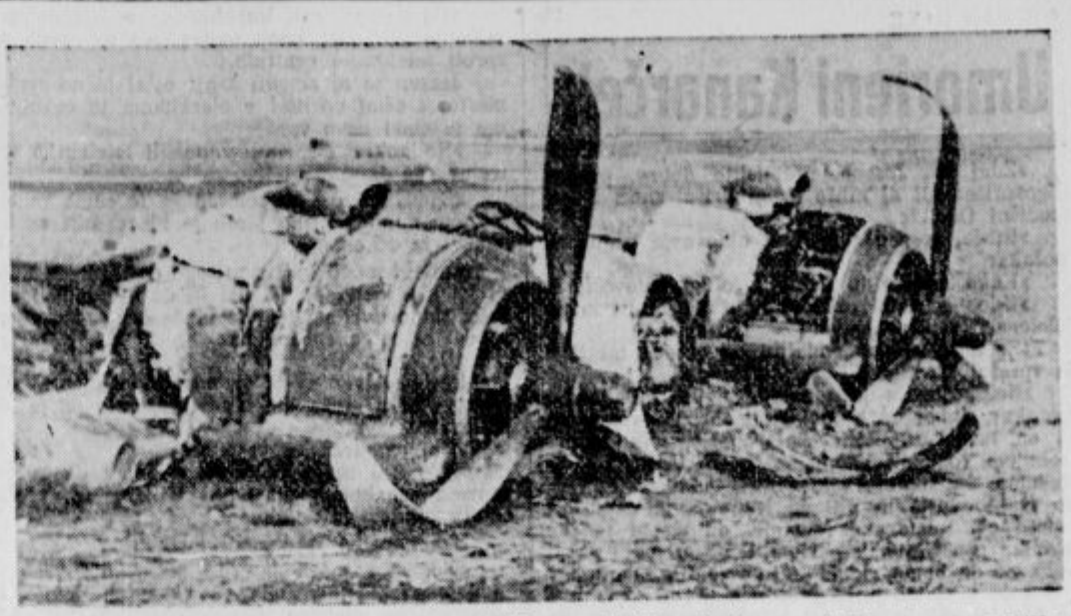

Italijansko protiletalsko topništvo je sestrelilo sovražni bombnik na odseku severne afriške fronte v Sev. Tunisu.

„Slovenčeva“ športna posvetovalnica

Vaje za prsni koš. O 16 letnem sinu poročate, da ima slabo razvit in ozek prsni koš. Vprašujete, katere vaje priporočam, da bi se sin popravil. — Krepak prsni koš spada k moški lepoti in je za zdravje vsekakor važnejši od razvitih okončin. Če ste prepričani, da je vaš sin zdrav, tedaj ga navadite na hitro hojo z globokim dihanjem. Dihalne vaje med hojo naj izvaja na dobrem zraku. Prizadevati si mora, da dolgo in temeljito izdihuje in da globoko vdihuje. Tako bo postal koš bolj gibek. Potem naj začne z gozdnimi teki, ki pa ne smejo biti prenaporni, temveč le malo napoznejši in hitrejši od hitre hoje. Kot koristne vaje za prsa priporočajo nekateri tudi petje, trobentanje in glasno čitanje. Često pa je nezdrava oblika prsnega koša tudi v zvezi z nepravilno držo telesa. Če se bo fant držal pokončno kakor smreka, in to pri stanju, hoji ali sedenju, in če bo pri tem potegnil ramena nazaj, tedaj se bo tudi koš nekoliko izbočil. V zvezi z vajami, ki krepijo dihalne mišice, so potem takem priporočljive tudi lepodržne vaje. Dobro sredstvo za krepitev prsnega koša (mišic) je tudi telovadba na orodju, še boljše pa plevanje, in zlasti prsno plavanje, pri katerem drži plavalec glavo nad vodo. Kakor vidite, je izbira vaj obilna, samo začeti je treba! Je pa brez dvoma veliko bolj pametno, da goji fant to ali ono vrsto vaj, kakor pa da bi mu moral krojač vse življenje podlagati prsa in ramena z vato, da bi mu dal lepšo držo in lepšo postavo. (T. G.)

Na katerem mestu je Hrvat Miloslavič? — Radi bi vedeli, ali je med evropskimi plavalci trenutno kdo sposoben preplavati 100 m izpod ene minute in na katerem mestu je Miloslavič med najboljšimi sprinterji. — Letošnja zimska plavalna sezona ni prinesla kaj posebno dobrih uspehov. Tudi lansko leto so padale v crawlu samo znamke čez 60 sek. Vrstni red lanskih najboljših plavalcev Evrope na 100 m prosto bi bil tale: 1. Tatos, Madžarska 1:00.4 min., 2. Köninger, Nemčija 1:00.5, 3. Csik, Madžarska 1:00.6, 4. Costa, Italija 1:00.7 min. Hrvat Miloslavič je na 7. mestu s časom 1:00.8 min. Kakor vidite, so rezultati zelo blizu zaokrožene minute, vendar se ni nobenemu posrečilo, da bi preplaval 100 m v čisti minuti. (F. J.)

Redovne vaje v šolah. Kot učteljico ljudske šole vas zanima, če se še vedno gojijo pri šolski telovadbi tudi redovne vaje. Zlasti bi radi vedeli, kako je v tem oziru v državah, ki so v športu vodilne. — V teku zadnjih desetih letih se je šolski telesnovzgojni sistem spremenil v toliko, da dajejo prvenstvo otroškim igram. Popolnoma pa niso opustili redovnih vaj, pač pa so jih reducirali na lepo in zdravo držo (»pozor« ali »mirno«), na pravilno hojo, na obračanje in formiranje dvoredov, troredov ali štetveroredov za korakanje. Če gojite pri vsaki telovadni uri po pet minut redovnih vaj, je to popolnoma dovolj. (A. H.)

Razlika med sauno in parno kopeljo. Obiskovanje parne kopeli je priporočljivo zlasti za one, ki nimajo telesnega dela ali ki ne gojijo športa, da bi se spotili. Tudi v finsko sauno zahajajo ljudje zaradi potenja in splošnega utrjevanja. Je pa bivanje v sauni veliko prijetnejše in učinkovitejše, ker je v saunah zrak bolj suh, lažji in diši po smolnatem lesu. V saunah je tudi veliko lažje prenašati vročino kot pa v parnih kopelih. Kot nadomestilo za sauno priporočajo nekateri (J. P. Müller) hiter tek v naravi ali delo, pri katerem se človek spoti, takoj za tem pa kratko vročo kopel v kadi in nazadnje oblivanje z mrzlo vodo. Teči pa morate seveda tako dolgo, da boste premočeni od potu. (D. S.)

O koraku pri teku na 100 m. Kaj več bi radi vedeli o koraku pri teku na 100 m. Ste navdušen tekač in upate, da boste postavili dobre znamke. O pravilnem koraku bi se dalo napisati vrsto strokovnih člankov. Vendar s tem še ne bi bila opravljena tehnika teka na 100 m. Podal Vam bom glede koraka nekaj oprijemališč, na katerih boste morali sami graditi naprej. Sprinter ni taktik, sprinter je automat. Pri teku na dolge proge je velike važnosti poznavanje tempa, pri teku na 100 m Abrahams pravi, da si v treningu vse, kar zmorete. Vsak drobec sekunde je lahko odločilen. V stotinki sekunde dobite ali izgubite do 10 cm in to je časih že dovolj za zmago ali poraz. Naši tekači delajo navadno predolge korake. Preveč grabijo tla pod seboj in se zaradi tega držijo preveč pokončno. Olimpijski zmagovalec v teku na 100 m Abraham pravi, da si v treningu vselej prizadeva, da bi delal krajše korake. Kadar pa tekmuje, tedaj teče sproščeno in znaša dolžina njegovega koraka nekaj manj kot 228 cm. Tako napravi na 100 m točno 44 korakov. Vendar ne smete razumeti tega kot pravilo, ker je dolžina koraka odvisna od dolžine krakov, od hitrosti in od zmogljivosti. Ker pretečete 100 m v 12 sekundah, Abrahams pa pod 11 sek., tedaj mora biti Vaš korak razmeroma krajši. Da boste razumeli, da se mora sprinter spremeniti v automat, navajam še naslednjo značilnost in zanimivost: najboljši sprinterji sveta imajo tako odmerjene korake, da bi jim lahko po prvem teku na 100 m postavili v sledove stopal papirčke in bi jih pri naslednjem, ponovnem teku pobrali vse od prvega do zadnjega z žebljički na dirkalnih čevljih. Veliko vaje je treba za to, pa tudi študija in nadarjenosti. Še se zglasite, ker mi je veliko na tem, da bi vzgojili pri nas več dobrih sprinterjev! (K. T.)

Otvoritev domače nogometne sezone

4. uradna objava nogometne zveze.

Ljubljana, 3. marca.

Prvenstvo I. divizije: Po zaključku prijav za vpis za igranje v prvi diviziji so se prijavila sledeča moštva: SK Ljubljana, SK Mars, ki imata že po določilih pravico igranja v prvi diviziji in naslednja moštva: Hermes, Dop. Ferr., SK Mladika in Dopolavoro Tabacchi. Ker je potrebno, da se odigra med temi tremi moštvi kvalifikacijska tekma, bo ta odigrana dne 28. t. m. v organizaciji in prireditvi zveze. Če se ta tekma konča v normalnem igralnem času neodločeno, se tekma podaljša za 2 krat 15 minut. Če bi se tudi ta podaljšek končal neodločeno, se igra ponovna tekma dne 31. marca; če tudi ta tekma konča z neodločenim rezultatom, določi žreb zmagovalca.

Pravočasno bo objavljeno, na katerem nogometnem igrišču se bo ta tekma odigrala in ob kateri uri

Dne 19. marca ob 17 se bodo sestali v prostorih zveze (urad CONI) zastopniki zveze in gori imenovanih klubov, da prisostvujejo žrebu, da se ugotovi, kateri klubi bodo odigrali kvalifikacijsko tekmo. Prva dva kluba, ki ju bo žreb določil, igrata, tretje moštvo pa pride takoj v I. divizijo.

Začetek tekmovanja I. divizije je 4 april. Nadaljnji termini bodo pravočasno objavljeni.

Prvenstvo II. divizije: Začetek tekmovanja je 4. aprila, nadaljnji termini bodo pravočasno objavljeni.

Igrišča: Do 10. marca morajo vsa društva I. in II. divizije sporočiti, na katerem igrišču bodo mogla odigrati tekme, na katerih bodo prireditelji. Opozarjajo se klubi I. divizije, da morajo v vsakem oziru razpolagati z nogometnim igriščem s pravilnimi merami in opremo.

Vpisne takse: Vsi klubi, vpisani v I. in II. divizijo, morajo plačati do najkasneje 10. marca prvi obrok vpisnine za prvenstvo.

*

SK Mars. Obveščamo vse naše člane, da se vrši v nedeljo ob 9.30 članski sestanek v gostilni Predovič, Mesarska c. 4. Za vse aktivne člane je sestanek obvezen. — Prinesite s seboj vso opremo, ki jo imate doma. — Odbor.

Divja svinja

Stari ribič Neddy (Edvard) iz Kilmillicka je nekega dne kupil v Kilmurragu svinjico. Dejal jo je v vrečo, spustil v enega vrbovih košev na oslu in prinesel domov. Prašiček je bil ravno šest tednov star, črn in dolgega hrbta, z velikimi uhlji, ki so se mu pobešali na oči, in zavitim repkom.

Sosedje so se začudili, ko so slišali, da je Neddy kupil prašička, zakaj bil je star mož, ki je živel sam v svoji koči na dva pregrada in ni imel nobene zemlje razen tistega prtiča spredaj pred hišo, ki mu je le obrodil toliko krompirja, da ga je imel zadosti vse leto. Pa še pil ga je zelo rad in kadar koli je imel kaj denarja, je ostajal v Kilmurragu, dokler ga ni potrošil. Zato so sosedje ugibali, kaj ga je prijelo, da je kupil prašička. Martin Conroy je stopil celo k njemu v kočo in mu dejal: »Prijatelj, prav gotovo so te premotili, da si kupil prašička, če ne navržeš deset polenovk, ti dam zanj en funt.«

Prašičku je v kotu veže nastlal slame in nato odžagal spodnji del sodca, v katerem je solil ribe, da mu je napravil korito. Nekaj časa je za prašička lepo skrbel in mu dajal veliko krompirja, posušenih rib in še kislega mleka, kolikor ga je dobil od sosedov. Tako je torej svinja šest mesecev rastla in se redila, da je bila že kar dobra za prodaj. Ko pa je prišel mešetar, da pogleda svinjo in popraša Neddyja, koliko hoče za njo, mu je Neddy rekel, naj se spravi iz koče. »Denar imam,« je dejal, »dokler imam prašiča, zato ga bom obdržal.«

To je bilo aprila meseca in svinja je požrla že ves Neddyjev krompir in skoraj vse posušene ribe. Zato jo je Neddy spustil pokraj pota, da bi se pasla po travi, rekoč: »Zdaj se živi sama in zlodej te nosi.« Sam pa je vzel cajno in vrvice s trnki in šel lovit ribe.

Svinja je vse dopoldne pohajala sem in tja in vse ovohala. Kadar je šel mimo kak konj ali kmet, ki je gnal kravo, je malo stekla, in tedaj so ji pod težkim vampom členki v nogah pokali, kot da bi se drobila lončevina. Rila je po travi in kmalu imela glavo zamazano do oči. Proti poldnevu, ko jo je opomnilo na krmljenje, je stekla nazaj h koči, ali vrata so bila zaprta. Nekaj časa je pred durmi čakala in krulila, nastavljala uhlje in lovila glasove, vihala ščetinasti rilec, vohala po zraku in zdaj pa zdaj nejvoljno sunila z glavo. Ko ji nihče ni odprl, je začela cviliti od lakote. Tako je negibno stala in cvilila, dokler se ni že v mraku vrnil Neddy in jo spustil v kočo. Za večerjo ji je dal samo ribja creva in krompirjeve olupke. »Za naprej,« je dejal, »boš ob svojem in zlodej te nosi.«

Štirinajst dni je bilo tako, da je Neddy vsak dan lovil ribe, svinja pa hujšala in postajala divja od stradanja. Žrla je travo ob poti in se potikala po čereh, kjer je obirala koprive in vse, kar je dosegla. Če so šli mimo konji ali krave, ni več puhala. Ščetine so se ji namrščile in otrdele, uhlji niso bili več nežno prosojni. Oči je bilo komaj še videti iz prisušene umazanje, ki se je nabrala okrog njih. Po navadi je zjutraj zdirjala iz koče in nikoli ni prišla nazaj prej ko v mraku.

Skraja se je klatila le okoli vasi Kilmillick, žrla travo in koprive, rile po zemlji za koreninami in prežvečila vse, kar je staknila po smetiščih, stare ribje kosti, cunje, škornje in krompirjeve olupke. Proti sredi poletja so jo vročina in dolgi dnevi zvabili dalje, doli na obalo, na steze in pot, ki je vodila v Kilmurrage. Često se ni vrnila v kočo po dva ali tri dni. Marsikatero noč je prebila med poščenimi griči po obali, kjer je bila samorasla trava prav sladka in zmeraj kaka treska ali kos vretenice, ki ga je morje vrgio med zel. Ščetine je imela že tako krepke in trde kot igle in črna koža pod njimi je bila razpokana od sonca in obrunkasta na mestih, kjer so jo zadeli fantiči s kamni in suhimi palicami, kadar so jo na ozkih stezah segnali v zagato. Vse meso ji je otrdelo v mišice. Bila je pretegnjena ko pes in malone tako velika ko leto dni star osel.

Proti koncu poletja se je mešetar vnovič oglasil pri Neddyju in ga vprašal, ali proda svinjo. »Vredna ni dosti,« je dejal mešetar, »dam pa ti za njo en funt. Morebiti bi jo le malo poredil in imel za pleme.« Kar poberi se,« je zavrnil Neddy, »in zlodej te nosi. Denar imam, dokler imam tega prašiča in zato ga bom obdržal.« Toda ribji lov je bil tisto leto slab in Neddy je moral prodati osla, da si je kupil moke za zimo. Prašiča še ni hotel dati. »Tako je, kakor da imaš denar v banki,« je pravil, »prašič je zmeraj denar. Mojega očeta sem večkrat slišal tako govoriti.«

Toda, ko je pritisnila zima in so vetrovi z morja zlobno ometali čeri, morske pene pa padale na koče ko sneg, ni mogla svinja nič več ven. V Neddyjevi veži je na bedrih čepela na slami ter krulila in cvilila od lakote.

Neddy se je nekega viharnega dne odpravil v Kilmurrage, da proda polenovke. Spustil je prašiča ven in zaprl vrata. Nato je odšel. Svinja se je nekaj časa vlačila naokrog tresoč se od mraza in cvileč od lakote. Vamp je izgubila in bila taka kot mačka, ki se preteza. Na vasi ni našla ničesar užitnega in zato prišla nazaj h koči.

Pred vrati se je spustila na kolena in začela gristi duri za dnom, da je napravila luknjo za rilec. Po tem se je zdelo, da je stekla. Savsala je po vratih z zobmi in butala v nje z glavo, dokler jih ni razveznila s tečajev in se pod njimi zrinila v kočo. Vrata so se vesila na enem tečaju in svinja si je ob želju v podboju pretrgala desni uhelj čez sredo.

Rilec pri tleh je kruleč stala sredi veže in iz uhlja ji je curljala kri po kapljicah. Nato je sunila z glavo in stekla proti vratom Neddyjeve izbe. Nastavila je rilec pri dnu blizu podboja, potisnila, da je pretrgala vrvico, s katero so bila vrata zavezana, in zlomastila v izbo. Neddy je imel krompir v daljnem kotu zagrajen s kamni, moko prislonjeno ob steni blizu krompirja, polenovke pa zložene na kosih papirja pod lesenim posteljnjakom. Suvajoč z glavo in puhajoč je svinja letala od moke h krompirju in nato k polenovkam, goltala velikanske zagrabke, ne da bi žvečila, in blunkala kakor konj s kopitom, če ga vleče iz močvirja, dokler se ji ni vamp obakraj napel in izbočil.

Tedaj ji je debel krompir obtičal v goltancu.

Ko je Neddy zvečer stopil v izbo, je dobil svinjo poginulo in že trdo na boku.

Angleško: Liam O'Flaherty.

S. S. VAN DINE: 13

Umorjeni Kanarček

»Zdaj pa, Jessup, premislite dobro, preden odgovorite: Ali ni nihče drugi prišel snoči h gospodični Odell?«

»Nihče, gospod!« je brez oklevanja odgovoril možakar.

»Kako morete to trditi s toliko gotovostjo?«

»Kdor bi hotel priti sem, bi moral iti mimo telefonske centrale.«

»Se niste nikdar oddaljili od vašega mesta?« je vprašal Markham.

»Ne, gospod!« je zagotovil z vso odločnostjo možakar, kakor da bi hotel ugovarjati dvomu, da bi on mogel zapustiti svoje mesto. »Kadar potrebujem vodo ali kadar se hočem umiti, se poslužujem umivalnika v čakalnici, toda pustim vedno vrata odprta in niti za trenutek ne izpustim izpred oči telefonske centrale, da ne bi ta čas svetilka označila kak poziv. Nihče ne more skozi vežo, ne da bi ga videl, tudi če sem v čakalnici.«

Zelo verjetno je bilo, da vestni Jessup ni niti za hip izpustil izpred oči telefonske centrale, da ne bi zamudil kak telefonski poziv. Mož je bil videti zelo resen in je vzbujal popolno zaupanje in nihče izmed nas, mislim, ni dvomil, da bi nam bil povedal, če bi bila plesalka sprejela še kak drug obisk.

Kljub temu pa je Heath vstal in odšel v vežo, od koder se je vrnil čez trenutek ves vznemirjen, toda zadovoljen.

»Da,« je pokimal Markhamu, »popolnoma pravilno je povedal: vrata umivalnice so ravno nasproti telefonske centrale.«

Jessup se ni zmenil zanj; ostal je na svojem mestu, z očmi uprtimi v Markhama in čakal, da mu ta stavi novo vprašanje.

»Kolikokrat ste snoči zapustili telefonsko centralo?« ga je vprašal ta.

»Samo enkrat, gospod, in še to samo za eno ali dve minuti. Kljub temu je nisem niti za hip spustil iz oči.«

»Ali bi mogli tudi s prisego potrditi, da nihče ni šel k plesalki po 10. uri in da ni zapustil njenega stanovanja po tej uri nihče drugi, razen gospoda, ki jo je spremljal?«

»Da, gospod!«

Ni bilo dvoma, da je govoril resnico. Markham je nekaj časa bil zamišljen, nato pa je nadaljeval:

»Kaj pa stranska vrata?«

»Vso noč ostanejo zaprta. Vratar jih zvečer zapre z zapahom, zjutraj pa jih zopet odpre. Jaz se jih nikdar ne dotaknem.«

Markham se je okrenil k Heathu.

»Zdi se,« je dejal, »da pričevanje vratarja in Jessupa omejuje zadevo zgolj na neznanca, ki je spremljal plesalko. Če so bila stranska vrata zaprta, kakor vse dokazuje, in če noben drug obiskovalec ni prišel ali odšel skozi glavna vrata, bi se zdelo, da je neznanec, ki ga iščemo, tisti, ki je privedel Marjeto Odell domov.«

Heath se je nekoliko nasmehnil, a njegov nasmeh ni bil vesel.

»Res bi moralo biti tako in bi bilo čisto prav, če bi se tu notri ne bilo zgodilo nekaj drugega.« Okrenil se je k Jessupu in nadaljeval: »Povejte gospodu, kar veste o tem obiskovalcu!«

Markham je z velikim zanimanjem pogledal telefonista. Vance pa se je nekoliko dvignil na divanu in začel poslušati z veliko pozornostjo.

Jessupov glas je bil tih, toda razločen; njegov način izražanja pa je sličil poročanju vojaka svojemu poveljniku.

»Ko je neznani gospod prišel iz stanovanja gospodične Odell približno ob pol dvanajstih, je obstal pred telefonsko centralo in me prosil, da naj pokličem avtotaksi. Storil sem tako in medtem, ko je on čakal na avtomobil, sem zaslišal krik gospodične Odell, nato pa njene klice na pomoč. Gospod se je okrenil, planil proti vratom stanovanja in jaz sem brez oklevanja šel za njim. Potrkal je, toda v začetku ni dobil nikakega odgovora. Potrkal je znova in glasno poklical gospodično Odell ter jo vprašal, kaj se je zgodilo. To pot je odgovorila, da ni bilo nič in da naj se le vrne domov brez skrbi. Tedaj se je gospod zopet vrnil k telefonu in dejal, da je morda gospodična zaspala in zakričala v sanjah. Nekaj sva se pogovarjala o vojni. Nato pa je dospel avtomobil in neznanec je odšel, potem ko mi je voščil lahko noč. Slišal sem še, kako se je voz oddaljil.«

Ta zaključek o odhodu neznanega spremljevalca gospodične Odell je zmedel vse Markhamove domneve. Povesil je oči in bil videti razočaran. Čez nekaj trenutkov zamišljenosti je dejal:

»Koliko časa je bil gospod pri vas, ko ste zaslišali krik gospodične Odell?«

»Morda pet minut. Pravkar sem telefoniral avtogaraži, ko sem zaslišal njen krik.«

»Ali je bil gospod poleg telefona?«

»Da, gospod. Naslanjal se je nanj.«

»Kolikokrat je zakričala Odell? S kakšnimi besedami je prosila pomoči?«

»Dvakrat je zakričala: Na pomoč, na pomoč!«

»Kaj je dejal gospod, ko je drugič potrkal na vrata?«

»Če se dobro spominjam, je dejal :Odprite, Marjeta! Kaj se vam je zgodilo?«

»Ali bi se mogli spomniti natančno besed, s katerimi je odgovorila?«

Jessup je okleval in nagrbančil čelo.

»Zdi se mi, da je dejala: Nič ni. Žal mi je, da sem zakričala. Vse je v redu. Prosim vas, pojdite domov in ne mislite več na to... Ne vem, niso popolnoma iste besede, vendar pa precej podobne.«

»Ali ste dobro slišali njen glas skozi vrata?«

»Da, gospod. Ta vrata niso zelo debela.«

Markham se je dvignil in začel zamišljen hoditi po sobi. Končno je obstal pred telefonistom in ga vprašal:

»Niste slišali nikakega sumljivega ropota, potem ko je gospod odšel?«

»Najmanjšega ropota nisem slišal. Približno deset minut pozneje je nekdo telefoniral gospodični od zunaj in v sobi je odgovoril moški glas.«

»Kako?« je vzkliknil Markham, medtem ko je Heath od začudenja široko odprl oči. »Povejte mi vse podrobnosti o tem klicu.«

Jessup je brez oklevanja začel pripovedovati:

»Približno dvajset minut pred polnočjo se je zasvetila lučka na telefonski deski. Odzval sem se in nek moški je prosil za zvezo z gospodično Odell. Dal sem zaželeno zvezo in čez nekaj hipov je nekdo v sobi gospodične dvignil slušalko in zaklical: Halo! Bil je to moški glas. Drugega seveda nisem slišal.«

TEL. **KINO MATICA** 22-41

Zaradi izrednega zanimanja občinstva za film

»DUNAJSKA KRI«

predvajamo film pri vseh treh dnevnih predstavah, to je ob 14.30, 16.30 in ob 18.30 —

Najboljši film sezone! Remek delo Willy Forsta! Divna muzika, šlagerji, ples, humor! Najboljši komiki: Hans Moser, Theo Lingen ter simpatična Maria Holst in Willy Fritsch!

Film »PRVA ŽENA« (REBEKA) pride na spored kasneje.

TEL. **KINO UNION** 22-21

Odličen film iz življenja mladih deklet

»TRI PRIJATELJICE«

V glavni vlogi: Lilia Silvi, Roberto Villa, Irasema Dilian, Carla di Poggio in drugi.

Predstave: ob delavnikih ob 16 in 18.15; ob nedeljah in praznikih ob 10.30, 14.30, 16.30 in 18.30.

TEL. **KINO SLOGA** 27-30

Ali ne poznate še zadnjih pustolovščin Georga Formby-a? — Oglejte si jih v filmu

»NE IŠČI GORJA«

in nasmejali se boste do solz. V glavni vlogi še: Googie Withers, Garry Marsh, Martita Hunt. — — Predstave ob običajnih urah!

Tel. **KINO KODELJEVO** 41-64

LILIA SILVI v svojem najnovejšem filmu

»UKROČENA TRMOGLAVKA«

V ostalih vlogah: Amadeo Nazzari, Paolo Stoppa. Prvovrstna zabava! Smeh! Veselje!

Dodatek: zanimiv film iz športnega življenja

»POSLEDNJA RUNDA«

Predstave:
delavnik ob 17.30; nedelja ob 14.30 in 17.00

Mali oglasi

Prodamo

Brezove metle dobite
pri Gospodarski zvezi v Ljubljani, Bleiweisova 29.

Korenje, rumeno kolerabo
in krmilno peso prodaja od petka, 5. marca dalje GOSPODARSKA ZVEZA v svojih skladiščih v Maistrovi ulici št. 10.

Nekaj vagonov slame
dobimo prihodnje dni. Interesente prosimo, da se oglasijo. — Gospodarska zveza, Ljubljana, Bleiweisova cesta št. 29.

Stanovanja

Oddajo:

Stanovanje
Skromno stanovanje v centru mesta dobi brezplačno revna katoliško zavedna oseba, lahko tudi zakonski par. Ponudbe v upravo »Slovenca« pod »Brezplačno stanovanje«.

Službe

Dobe:

Pošteno dekle
ki zna tudi kuhati, dobi službo pri 4-članski družini. Nastop 15. marca. — Ponudbe upravi »Slovenca« pod »Plača 200« 1455.

Kupimo

Seno in slamo kupuje
GOSPODARSKA ZVEZA Ljubljana, Bleiweisova 29

Poizvedbe

Izgubila sem črn kep
iz sila v tramvaju od Sv. Križa do magistrata in prosim najditelja naj odda proti nagradi v Ključavničarski ulici 3-III.

Posestva

Parcele
že od 23.000 lir proda realitetna pisarna Pristavec Franjo - Ljubljana, Cesta Arielle Rea št. 3.

Fruttal
Fioravanti
TRIESTE
FABBRICA PRODOTTI DOLCIARI
TOVARNA SLAŠČIC
VIA GAMBINI 29

Umrla je naša draga sestra, teta

sestra

Karmela Potočnik

bivša prednica šolskih sester v Mariboru

Pogreb predrage pokojnice bo v nedeljo, dne 7. marca 1943, ob 15.30 z Žal na pokopališče pri Sv. Križu.

V Ljubljani, dne 6. marca 1943.

ŽALUJOČI SORODNIKI

Dotrpela je v 84. letu starosti naša ljubljena mama, stara mama, teta in tašča, gospa

Marija Kalister

Pogreb drage pokojnice bo v nedeljo, dne 7. marca 1943, ob pol 3 popoldne z žal. iz kapelice sv. Janeza na pokopališče k Sv. Križu.

Ljubljana, Trieste, Maribor, dne 5. marca 1943.

Žalujoči: **Karolina** por. **Nežič**, hčerka; **Josip Nežič**, zet; **Olimpija in Dragica**, vnukinji ter ostalo sorodstvo

V neizmerni bolesti javljamo tužno vest, da je naš predragi soprog, oče, brat, stric in svak, gospod

Ivo Šubic

bivši magistratni direktor

v nedeljo, dne 28. februarja 1943, v Celju umrl.

Spominu nepozabnega pokojnika se oddolžimo s sveto mašo zadušnico dne 8. marca ob 8 v frančiškanski cerkvi.

Ljubljana, 4. marca 1943.

Erna, soproga — **Erna** in **Mario**, otroka
bratje: **dr. Milan, ing. arh. Vladimir, ing. Stanko, prof. Mirko Šubic** ter ostalo sorodstvo

POVEST PILOTA ŠTEFANA

93.

Polet nazaj je bil, vsaj zame, velik užitek. Brezskrbno sem opazoval zemljo pod seboj. Ker je bilo letalo dobro, smo hitro leteli. Da, iz takihle kabin se tudi lepše vidi. Najraje bi od veselja glasno vriskal. Še bolj sem želel postati dober letalec.

96.

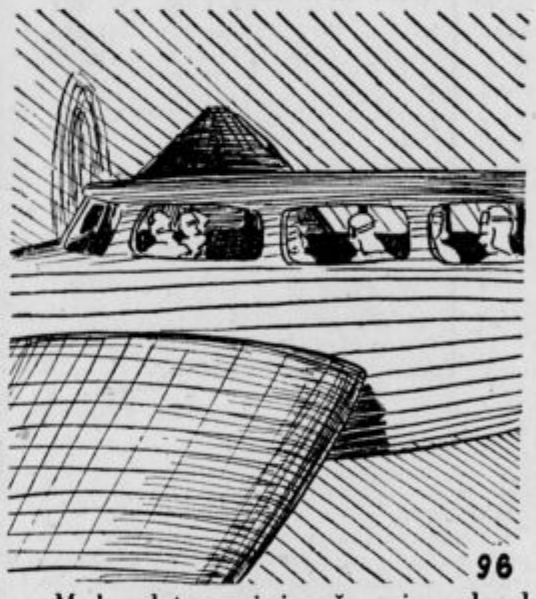

Med poletom mi je oče pripovedoval, kako se je rešil. Z zadnjimi močmi je naravnal letalo v gozd, kjer se je zapletlo med drevje, ki je udarec močno zmanjšalo. Vendar se je letalo toliko poškodovalo, da se ni dalo popraviti. Zato ga je oče zapustil in šel iskat rešitve.

Ljubezen Kristine Homanove

5

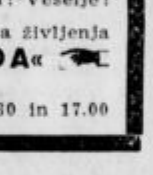

»Šlo mi je na živce, kadar sem jo poslušala. Preveč ‚hyper' je bilo vse, kar je zapela. Toda, to se razume, ker se je učila, se je pač nečesa naučila. Kaj mislite vi, gospod Erik, o njeni učiteljici, pa o tej primadoni?«

Članice ženskega krožka so pritrdile, da se je hotela izobraziti za primadono. Takrat pa se je njen oče prvič z vso silo uprl.

»In pomislite, ko bi mu bila morala obljubiti, da ne bo nikoli javno nastopala, ko jo je rotil prav zaradi tega, mu je odvrnila:

»Obljubljam ti! Obljuba pa velja samo tako dolgo, dokler boš živel.«

»Da, prav tako je rekla. To je bila vendar prevelika rana za njenega bolnega, starega očeta. Kdo pa izusti kaj takega? In celo naravnost! Ali ni to strašno? Očeta je tako bolelo, da jo je razlastil in je tako dobila samo svoj dolžni delež. Pri tem pa je bila že iz detinskih let njegov ljubljenček, njegova najljubša hči. Globoko nerazpoložen napram njej je umrl.«

Vse malenkosti, ki jih je moral slišati, so brnele Eriku Bergenu po glavi. Čas je tekel naprej. Erik je prenašal bolečino, je delal in ustvarjal, obenem pa krotil vedno močnejšo željo, da bi videl večkrat Kristino, da bi pasel svoje oči po tako lepi pojavi.

Krotil se je že zaradi tega, ker se mu ni zdelo, da bi jo preganjal in zasledoval v mislih. Redkokdaj jo je srečal. Še nikoli se ni ozrla nanj.

Večkrat se mu je nudila ugodna priložnost, da bi se vsaj približal nejenemu možu. Tudi ta ga je vedno bolj zanimal. Lahko bi se seznanil z njim poslovno, toda ne. To bi bilo nekaj, nepoštenemu zasledovanju podobnega.

Nekoč pa se je zgodilo, da vse to ni bilo več potrebno. Prišlo je čisto drugače, čisto lahko, kar samo po sebi.

— — — — — — —

Nekega dne je obuvala Kristina svoje bele poletne čevlje. Pri tem je prepevala.

Bil je podžigajoč sončni dan in Kristina ga je uživala že od sončnega vzhoda v družbi svojega moža. Ko je bilo zunaj še sveže, ko je ležala na travnikih rosa in je duhtelo po cvetju in žitu, sta že jezdila naokrog. Konje sta okrasila z vejicami akacije ter uživala neizčrpno srečo nežnosti, vedrosti, pripovedovanja in molčanja. Hote in nehote sta drug drugega osrečevala, kadar sta bila skupaj.

Zajtrkovala sta na verandi pod snežnobelimi, po oranžah in po akaciji dišečimi grozdiči glicinij. Stregla jima je deklica cvetočih lic, kateri je bilo videti, da je zadovoljna. Svetlo obleko je nosila in bel predpasnik ter jima nosila na mizo kmečkega kruha, zlatorumenega surovega masla, ledenohladne smetane ter duhteče kave. V grmičih na vrtu so se oglašali še kosi, visoko nad njima pa je drobil škrjanec svojo vedro pesem.

Medtem, ko sta zajtrkovala, sta čitala pisma in časopise. Tu pa tam je priletel na mizo listič glicinije. Pri tem sta se pogovarjala o vsem, kar sta brala in si krajšala čas z odkritosrčnimi, finimi opazkami.

Potem se je pojavil na dvorišču voz, s katerim se je peljal svetnik Homan vsako jutro v pisarno. Danes je prisedla tudi gospa Kristina. K svetli platneni obleki si je nadela najlaže, bele poletne čevlje.

Snoči sta brala v mestnem časopisu nekaj presenetljivega. Malokdaj sta brskala po tem lističu, snoči pa se jima je pogled nehote zaustavil na novici:

Pisatelj Erik Bergen stanuje že četrt leta v našem mestu. Da, tako so pisali v časopisu. Njun ljubljenec, čigar dela sta preteklo zimo prebirala s tolikim veseljem! Razen znanstvenih del in resnih, ki sta jih skupaj uživala in predelovala, nista brala nobenih leposlovnih del razen Bergenovih. Samo v njegova dela sta se poglabljala.

Večkrat sta mu hotela pisati in mu sporočiti, koliko lepega jima je pomenil po svojih globokih delih, po svojem prepričljivem načinu pripovedovanja. In sedaj —

Erik Bergen je prebivalec našega mesta!

Gospa Kristina je tiho prepevala, ko si je obuvala svoje lahke, bele čevlje.

Doba prvih obiskov

V malem podeželskem mestu so doživeli nemalo senzacijo. Prav posebno živahno so jo komentirali v ženskem krožku: Naš Erik Bergen je bil na Poljanah!

V strnjenih vrstah, kakor amaconke s kopji, so se obrnile članice ženskega krožka proti Eriku. Nekaj je vrelo v njih in komaj so se premagovale, da ne bi pokazale, kako jih je novica zadela.

Prav prijazno so ga spraševale, čisto po domače so se zanimale za novico:

»Ne... ali je to sploh mogoče? Kar tako na lepem sta vas oba obiskala? Kar oba? Ko vas sploh ne poznata? In povabila sta vas? Tja ven?«

Erik Bergen je razorožil amocenke s svojo ravnodušno mirnostjo, ko je pokimal in pritrdil:

»I, seveda! Prav tako, kakor ste bile slišale, prav tako je bilo!«

Saj ni bilo mogoče glasno pripovedovati o podrobnostih; o podrobnostih čudovite ure, ko je gospodinja gostilne »Pri zlati štorklji« potrkala na vrata in prinesla dvoje posetnic. Prinesla ju je v roki, s predpasnikom ogrnjeni. Saj ni bilo mogoče pripovedovati o trenutku, ko sta vstopila v sobo in ko so se spoznali. To je bilo tako nenavadno, tako krasno in tako ljubko srečanje!

Neznani sorodniki iz tropičnih pravljičnih pokrajin prihajajo v otroških knjigah tako enostavno, so tako dobri in dajo tako veliko!

In ko sta se odpeljala, je ostalo ljubko »na svidenje« ter spreletavalo kakor blesteč metulj nad njegovim delom.

Tega dne je pisal in delal kakor da bi zajemal iz novega, globokega vrelca.

Čez nekaj dni je krenil proti Poljanam.

Zvečer, po njunem prvem obisku, je imel občutek, da bi bilo enkratno snidenje za vse čase dovolj.

Tako lepo je bilo, kar je videl in doživel. Tako ubrano! Zdelo se mu je kakor posoda, do vrha napolnjena z glasno, plemenito jasnostjo, kakor da je deležen visoke tuje sreče; čutil je, kakor da bi rad zajemal iz te polne tuje posode.

Dovolj! Tako otožno je to bilo in tako osrečujoče!

— — — — — — —

Potem pa je le še šel tudi drugič na obisk.

Za Ljudsko tiskarno v Ljubljani: Jože Kramarič Izdajatelj: Inž. Jože Sodja Urednik: Viktor Cenčič